



Akcijski načrt izvedbenih ukrepov ohranjanja izbranih kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov na območju Nature 2000 Slovenska Istra

Akcija A.1.3 – Sektor kmetijstvo

Avtorji / Author: Elena Štendler (KGZ NG), Vinko Treven (ZRSVN), Mateja Grdina (KGZ NG)

Nova Gorica, 8.3.2023

www.natura2000.si



LIFE-IP NATURA.SI



REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA NARAVNE VIRE IN PROSTOR



LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011) sofinancirajo Evropska unija v okviru programa LIFE, Ministrstvo za naravne vire in prostor ter partnerji. Za vsebino tega gradiva so odgovorni samo avtorji. Ta vsebina ne odraža nujno mnenja Evropske unije. Zato za vsebino in iz nje izhajajočo morebitno uporabo informacij Evropska izvajalska agencija za podnebje, infrastrukturo in okolje ter Evropska komisija ne prevzemata odgovornosti.

Projekt: LIFE-IP NATURA.SI: LIFE Integriran projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji – LIFE17 IPE/SI/000011

Naloga in akcija: Akcijski načrt izvedbenih ukrepov ohranjanja izbranih kvalifikacijskih vrst in habitatnih tipov na območju Nature 2000 Slovenska Istra (Akcija A. 1.3)

Nosilec projekta: Ministrstvo za okolje in prostor
Dunajska 48
SI-1000 Ljubljana

Izvajalec naloge: Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica
Pri hrastu 18
5000 Nova Gorica – Kromberk

Soizvajalec naloge: Zavod RS za varstvo narave

Datum: 8.3.2023

Nosilec naloge: Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica
Pri hrastu 18
5000 Nova Gorica – Kromberk

Delovna skupina: Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica: Elena Štendler, Mateja Grdina
Zavod RS za varstvo narave: Vinko Treven

Seznam uporabljenih okrajšav

BK.1	Operacija Posebni traviščni habitati
BK.6	Operacija Suhi kraški travniki in pašniki
CKFF	Center za kartografijo favne in flore
GVŽ	Glava velike živine - je predpisana enota za primerjavo med vrstami in kategorijami rejnih živali
GERK	Grafična enota rabe kmetijskega gospodarstva - je strnjena površina kmetijskega zemljišča z enako vrsto dejanske rabe
HT	Habitatni tip
IRP18.03	Intervencija Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Biotska raznovrstnost (2023-2030)
IRP42	Intervencija Lokalne pasme in sorte (2023-2030)
JSKS	Javna služba kmetijskega svetovanja
KGZ NG	Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica
KMG	Kmetijsko gospodarstvo
KOP	Kmetijsko okoljska plačila (PRP 2007-2013)
KOPOP	Kmetijsko-okoljsko-podnebna plačila (PRP 2014-2020)
LIFE-IP NATURA.SI	LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji

LO.1	Operacija Lokalne pasme
MOP	Ministrstvo za okolje in prostor
NHT	Negozdni habitatni tip
PRP	Program razvoja podeželja
SKP	Skupna kmetijska politika
SKZG RS	Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije
SN SKP	Strateški načrt skupne kmetijske politike
U 1	Ukrep 1
U 2	Ukrep 2
VŽ	Velika živina (govedo, kopitarji)
ZRSVN	Zavod RS za varstvo narave

Povzetek / Summary

Ta dokument opisuje predlog izvedbenih ukrepov na pilotnem območju Slovenska Istra - območje Nature 2000 Slovenska Istra za površine, ki so primerne za Vzhodna submediteranska suha travišča (*Scorzoneretalia villosae*) - HT 62A0 ali Travnike s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) – HT 6410 in za travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) ter barjanskega okarčka (*Coenonympha oedippus*). Za ostale izbrane vrste, ki jih obravnavamo na tem območju, dokument vključuje predlagane lokacije izvedbe in predlagane ukrepe, na podlagi katerih se lahko v primeru dodatnih finančnih sredstev pripravi podoben podrobnejši načrt izvedbenih aktivnosti za ohranitev ali izboljšanje njihovega stanja.

Območje je gričevnato s podolgovatimi slemenskimi uravnjavami in globokimi, ozkimi rečnimi dolinami ter grapami. Kmetijska dejavnost je omejena več ali manj na ravninski del doline Dragonje in Rokave ter na prisojna pobočja, ki so tradicionalno spremenjena v sistem kulturnih teras z njivami, travniki in nasadi, prepletenimi s kamnitimi zidovi, poljskimi potmi in pasovi drevesno grmovne vegetacije. Območje dodatno zaznamujeta drobna parcelacija ter opuščanje rabe kmetijskih površin predvsem travnikov. Na območju prevladujejo kmetije, ki se ukvarjajo z vzgojo trajnih kultur (trajni nasadi), predvsem oljke in vinske trte. Manjši del kmetij ima v upravljanju tudi površine trajnih travnikov, še manjši del pa redi travojede živali. Glavno grožnjo pri ohranjanju primernih travniških površin predstavlja splošno nezanimanje za živinorejo in posledično za upravljanje travniških površin pri lastnikih oz. upravljalcih površin. Ključni razlog je razdrobljenost kmetijskih površin, še posebej površin trajnih travnikov znotraj območja, posamezne površine so velikokrat v lasti številnih lastnikov, druge kmetijske dejavnosti so bolj konkurenčne in zanimive, podnebni pogoji za pridelavo kvalitetne krme so slabši...

Kmetije želimo v okviru predlaganih projektnih aktivnosti s finančno spodbudo, strokovno podporo in svetovanjem spodbuditi k ponovni oživitvi živinoreje na območju in k prilagojenemu upravljanju travniških površin. S finančno spodbudo bomo kmetijam vsaj delno nadomestili izpad pridelka in jim olajšali kmetovanje na prilagojen način.

This document describes the proposal for implementing measures in Natura 2000 pilot area Slovenian Istria for areas suitable for the false ringlet (*Coenonympha oedippus*), marsh fritillary (*Euphydryas aurinia*) and eastern sub-Mediterranean dry grassland (*Scorzoneretalia villosae*) - HT 62A0 and meadows with a dominant grass (*Molinia* spp.) on carbonate, peat or clay-silt soils (*Molinion caeruleae*) – HT 6410. For other selected species of this pilot area, the document includes

proposed implementation locations and measure proposals, based on which a similar and more detailed implementation plan of activities can be prepared in case of additional financial resources, to preserve or improve their state. The area is hilly with elongated ridge levels and deep, narrow river valleys and ravines. Agricultural activity is limited to the flat part of the Dragonja and Rokava valleys and to the steep slopes, which have traditionally been transformed into a system of cultural terraces, with fields, meadows and plantations interspersed with stone walls, field paths and belts of tree-shrub vegetation. The area is additionally characterized by small subdivisions and the abandonment of the use of agricultural land, especially meadows. The area is dominated by farms engaged in the cultivation of permanent crops (permanent plantations), mainly olives and vines. A smaller part of the farms also manages areas of permanent meadows, and an even smaller part also rears herbivorous animals. The main threat to the preservation of suitable grasslands is the general lack of interest in animal husbandry and, consequently, in the management of grasslands on the part of the owners or surface managers. The key reason is the fragmentation of agricultural areas, especially permanent meadows within the area, multi-ownership, greater competitiveness of other agricultural activities, worse conditions to produce quality fodder...

Within the framework of the proposed project activities, we want to encourage the farms with a financial incentive, expert support, and advice to revive livestock farming in the area and to adapt the management of grassland areas. With the financial incentive, we will at least partially compensate farms for crop failure and make farming adoption easier for them.

Kazalo vsebine

Povzetek / Summary	5
1. Uvod	11
2. Pilotno območje Slovenska Istra	13
3. Območje Nature 2000 Slovenska Istra (SI30000212)	13
3.1 Izbrane vrste in HT	14
3.2 Grožnje	15
4. Ohranjanje izbranih HT in metuljev	17
4.1 Izhodiščno stanje in predlogi ukrepov	18
4.1.1 HT 6410	18
4.1.2 HT 62A0	19
4.1.3 Travniški postavnež (<i>Euphydryas aurinia</i>)	19
4.1.4 Barjanski okarček (<i>Coenonympha oedippus</i>)	20
4.1.5 Hromi volnoritec (<i>Eriogaster catax</i>)	21
4.2 Prioritetne površine	21
4.2.1 Prioritetne površine za ohranitev HT 62A0 in travniškega postavneža (<i>Euphydryas aurinia</i>)	23
4.2.2 Prioritetne površine za ohranitev HT 6410	24
4.2.3 Prioritetne površine za ohranitev metulja barjanski okarček (<i>Coenonympha oedippus</i>)	25
4.2.4 Namen prioriternih površin	25
4.3 Analiza prioriternih površin z vidika kmetijstva	26
4.3.1 Analiza živinoreje na prioriternih površinah	26
4.3.2 Prioritetne površine za ohranitev HT 62A0 in metulja travniški postavnež (<i>Euphydryas aurinia</i>)	27
4.3.3 Prioritetne površine za ohranitev metulja barjanski okarček (<i>Coenonympha oedippus</i>)	27

4.3.4	Prioritetne površine za ohranitev HT 6410.....	28
4.4	Ukrepi za izboljšanje stanja izbranih HT in metuljev.....	29
4.4.1	U1: Ohranjanje in vzpostavitev površin, primernih za travniškega postavneža (<i>Euphydryas aurinia</i>) in HT 62A0 oz. HT 6410 v Slovenski Istri.....	30
4.4.2	U2: Izboljšanje (vzpostavitev) in upravljanje površin za barjanskega okarčka (<i>Coenonympha oedippus</i>) na suhih traviščih v Slovenski Istri.....	32
4.5	Analiza hranilne vrednosti krme.....	33
5.	Konkretne aktivnosti za ohranjanje izbranih HT in vrst metuljev.....	34
5.1	Seznanjanje kmetij s projektom in z ukrepi za ohranjanje izbranih HT in vrst metuljev....	34
5.2	Podpora kmetijskim svetovalcem pri okrepljenem svetovanju in razlagi učinkov ukrepov	37
5.3	Informiranje lastnikov s projektom in z ukrepi za ohranjanje HT in vrst metuljev	39
5.4	Predlog aktivnosti za kmetije, ki se bodo vključile v projekt.....	40
5.4.1	Krepitev zmogljivosti kmetij	41
5.4.2	Prilagojeno kmetovanje na prioritetnih površinah.....	41
6.	ČASOVNICA konkretnih aktivnosti.....	48
7.	Ohranjanje ostalih izbranih vrst.....	49
7.1	Progasti gož (<i>Elaphe quatuorlineata</i>).....	49
7.1.1	Predlog ukrepov	49
7.2	Marchesettijeva smetlika (<i>Euphrasia marchesettii</i>)	50
7.2.1	Predlog ukrepov	51
7.2.2	Izvedene aktivnosti.....	52
7.3	Koščenec (<i>Austropotamobius pallipes</i>)	52
7.3.1	Predlog ukrepov	53
7.4	Hribski urh (<i>Bombina variegata</i>).....	53
7.4.1	Predlog ukrepov	54
7.5	Veliki pupek (<i>Triturus carnifex</i>).....	55
7.5.1	Predlog ukrepov	56

7.6	Laška žaba (<i>Rana lataste</i>)	56
7.6.1	Predlog ukrepov	57
7.7	Močvirska sklednica (<i>Emys orbicularis hellenica</i>).....	58
7.7.1	Predlog ukrepov	59
8.	Merjenje učinkov izvedenih aktivnosti	60
9.	Predlog zagotavljanja trajnosti (ideje, predloge, kako to dolgoročno ohraniti – after LIFE	61
10.	Zaključki.....	63
11.	Viri in Literatura.....	65
12.	Priloge	67

Kazalo slik

Slika 1: Območje Natura 2000 Slovenska Istra s prikazanimi mejami lokalne uprave (občine).....	14
Slika 2: Slika 2: Rastišča Marchesettijeve smetlike na cestnem odseku Škrline - Novi Brič.....	51
Slika 3: Predlagana območja vzpostavitve novih vodnih habitatov po prioritetah na projektnem območju.	55
Slika 4: Predlagani odseki zasaditve mejic in odstranjevanja trstičja na projektnem območju.	58
Slika 5: Predlog mest za izkop manjših vodnih teles na projektnem območju.....	59

Kazalo preglednic

Preglednica 1: Višina finančnega nadomestila za posamezne obvezne zahteve Ukrepa 1 ter izračun višine nadomestil v primeru vpisa IRP18.03 operaciji BK.1 ali BK.6 in posamezne obvezne zahteve Ukrepa 1 na isti površini.....	44
Preglednica 2: Višina finančnega nadomestila za posamezne izbirne zahteve Ukrepa 1 ter višina nadomestil v primeru vpisa v IRP18.03 operacij BK.1 ali BK.6 in izbirnih zahtev Ukrepa 1 na isti površini	45
Preglednica 3: Višina finančnega nadomestila za posamezne obvezne zahteve Ukrepa 2	46
Preglednica 4: Višina finančnega nadomestila za posamezne izbirne zahteve Ukrepa 2	47

1. Uvod

Dokument je izdelek v okviru akcije A.1.3 projekta LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji (LIFE17 IPE/SI/000011, LIFE-IP NATURA.SI (v nadaljevanju projekt LIFE-IP NATURA.SI) za področje kmetijstva. Vključuje predlog izvedbenih ukrepov za pilotno območje Slovenska Istra na območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212), grafičen prikaz prioriternih območij za konkretne ukrepe na terenu in predlog aktivnosti za kmetije, ki se bodo vključile v prilagojeno kmetovanje v okviru projekta.

Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica (v nadaljevanju KGZ NG) je v okviru akcije A.1.1 skupaj s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije in Kmetijsko gozdarskim zavodom Ptuj že pripravil dokument Analiza stanja rabe kmetijskih zemljišč ter primerjava med leti 2009 in 2019 na pilotnih območjih. Gre za obširno analizo, ki zajema analizo stanja dejanske rabe, GERK-ov, kmetijskih gospodarstev (v nadaljevanju KMG), glav velike živine (v nadaljevanju GVŽ), vpisa v ukreše Kmetijsko okoljskih plačil (2009) in Kmetijsko-okoljsko-podnebnih plačil (v nadaljevanju KOPOP) (2019), registriranih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah ter predlog ukrepov na vseh obravnavanih območjih. Na pilotnem območju Slovenska Istra v sklopu analize opazimo, da vpisa v naravovarstveno operacijo KOPOP Posebni traviščni habitati (HAB), ki je na voljo na območju, sploh ni bilo. Ugotavljamo tudi, da se na celotnem območju minimalen delež kmetij ukvarja z živinorejo, še manj je takih, ki se ukvarjajo z rejo travojedih živali, saj se je vse do danes ohranila tradicija v vzpostavljanju in upravljanju trajnih nasadov, predvsem oljčnikov in vinogradov ter v manjši meri tudi sadovnjakov.

Na območju so bile v okviru projekta v sodelovanju s strokovnjaki za posamezne vrste določene prioriternne površine za ohranjanje izbranih vrst metuljev in habitatnih tipov (v nadaljevanju HT). S posameznimi kmetijami, ki obdelujejo prioriternne površine smo opravili informativne razgovore, vsem ki obdelujejo prioriternne površine pa smo posredovali ankete. Omenjene aktivnosti smo izvedli z namenom določitve načina upravljanja s površinami na območju prioritern, njihovih potreb pri kmetovanju ter možnosti in prilagajanja ukrepov izvedljivosti na terenu. V sodelovanju z Zavodom RS za varstvo narave (v nadaljevanju ZRSVN) smo za območje Nature 2000 Slovenska Istra pripravili dva ukrepa s skupno petimi podukrepi za podporo in obnovo 50 ha travišč, ki predstavljajo življenjski prostor številnim rastlinskimi in živalskimi vrstam. Za doseganja rezultatov projekta bomo poleg predstavitvenih delavnic in ostalih načinov promocije do sredine aprila pripravili in objavili javni poziv z naslovom: »Istrijani za travnike« za vključitev prioriternih in potencialnih površin posameznih

kmetij v projektne aktivnosti oz. ukrepe prilagojene kmetijske prakse. S tem bomo spodbujali, da bosta kmetijstvo in ohranjanje narave z roko v roki uspešno zakorakala v prihodnost.

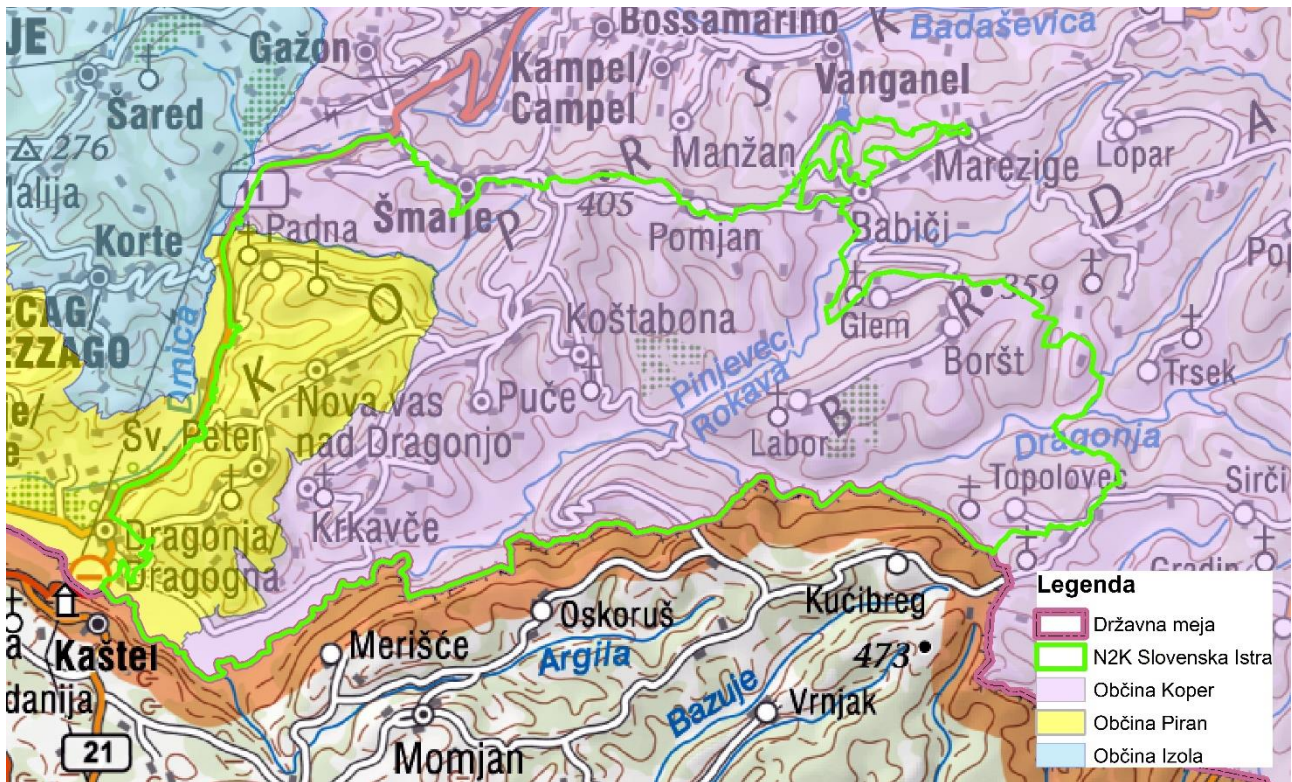
2. Pilotno območje Slovenska Istra

Za pilotno območje Slovenska Istra obravnavamo območje Nature 2000 Slovenska Istra (SI30000212). Leta 2004 je bilo posebno ohranitveno območje Slovenska Istra določeno na podlagi prisotnih zavarovanih, evropsko pomembnih vrst in HT, za večino katerih je bila v zadnjem Poročanju po 17. členu Habitatne direktive določena ocena stanja ohranjenosti vrste ali HT kot U2 (neugodno - slabo stanje) ali U1 (neugodno – nezadostno stanje), kratkoročni trend vrste ali HT pa kot D (padajoči trend) ali Unk (neznan trend) (Povzetek poročila za obdobje 2013 – 2018, 2019). Pri določanju ocen stanja ohranjenosti vrste ali HT so bili uporabljeni podatki, ki so bili za večino vrst in HT pomanjkljivi oziroma niso bili zanesljivi. Prav tako je bila določitev kratkoročnega trenda vrste ali HT težavna, saj ni bilo opravljenih ustreznih ponovitev popisov vrst in HT. Z namenom izboljšanja poznavanja stanja posameznih kvalifikacijskih vrst in HT, iskanja sistemskih rešitev in aktivne vključitve deležnikov, ki na območju lahko prispevajo k izboljšanju njihovega stanja je bilo območje Nature 2000 Slovenska Istra izbrano za pilotno območje.

3. Območje Nature 2000 Slovenska Istra (SI30000212)

Območje Nature 2000 Slovenska Istra, v velikosti 52,25 km², leži v zaledju Slovenske obale. Večji del območja spada v lokalno upravo Mestne občine Koper, manjši (zahodni del) pa v lokalno upravo Občine Piran (Slika 1). Območje je gričevnato z globokimi, ozkimi rečnimi dolinami in grapami. Reka Dragonja, ki teče po meji med Slovenijo in Hrvaško proti zahodu in se v Piranskem zalivu izliva v morje, je osrednja vodna žila tega območja. Poplavlja okoliška zemljišča na celotnem obravnavanem območju, njeni pritoki pa na posameznih lokacijah (D. Ogrin; GeograFF, 2012). Zaradi naravnih danosti in razmer, ki so ugodne za kmetijstvo se je pod vplivom človeka izoblikovala kulturna krajina za katero so značilne njive, travniki, nasadi, prepleteni s kamnitimi zidovi, poljskimi potmi in pasovi drevesno grmovne vegetacije, na strmejših pobočjih pa so prisotne suhozidne terase. Krajino dodatno zaznamujejo gručasta naselja na vrhovih planotastih uravnav, razdrobljena parcelacija, zeleno obraščena struga Dragonje, ostanki mlinov in poljskih hišic, kali ter nasadi značilnih kultur, predvsem oljk in trt. Številne vmesne površine v različnih fazah zaraščanja s toploljubno listopadno vegetacijo pričajo o v zadnjem času postopnem opuščanju kmetijske rabe na območju. Podnebne značilnosti, vključno z ugodnim sončnim obsevanjem in tradicionalna raba prostora odločilno vplivajo

na vrste, ki to območje naseljujejo, med drugim tudi redke, ogrožene in evropsko pomembne vrste, na podlagi katerih je bilo določeno območje Nature 2000 Slovenska Istra.



Slika 1: Območje Nature 2000 Slovenska Istra s prikazanimi mejami lokalne uprave (občine).

3.1 Izbrane vrste in HT

Izbrane vrste in HT, ki jih obravnavamo na pilotnem območju Slovenska Istra, so: travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*), barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*), hromi volnoritec (*Eriogaster catax*), progasti gož (*Elaphe quatuorlineata*), veliki pupek (*Triturus carnifex*), laška žaba (*Rana latastei*), hribski urh (*Bombina variegata*), Marchesettijeva smetlika (*Euphrasia marchesettii*), močvirna sklednica (*Emys orbicularis*), primorski koščak (*Austropotamobius pallipes*), HT Travniki s prevladujočo stožko (*Molinia spp.*) na karbonatih, šotnih in glineno – muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) (v nadaljevanju HT 6410) in HT Vzhodna submediteranska suha travišča (*Scorzoneretalia villosae*) (v nadaljevanju HT 62A0). Izbrane vrste in HT so kvalifikacijske vrste in HT za območje Nature 2000 Slovenska Istra. Poleg njih so za območje kvalifikacijske še vrste črtasti medvedek (*Callimorpha quadripunctaria*), rogač (*Lucanus cervus*), strigoš (*Cerambyx cerdo*), grba (*Barbus plebejus*), veliki studenčar (*Cordulegaster heros*) in jadranska smrdljiva kukavica (*Himantoglossum adriaticum*) ter HT Sestoji navadnega brina (*Juniperus communis*) na suhih

traviščih na karbonatih, Lehnjakotvorni izviri (*Cratoneurion*) in Gozdovi s prevladujočima vrstama *Quercus ilex* in *Quercus rotundifolia*.

Na območju Slovenske Istre so projektni partnerji in zunanji izvajalec za izbrane vrste in HT izvedli terenske popise, na podlagi katerih so določili njihovo izhodiščno ohranitveno stanje. Z različnimi aktivnostmi na območju poskušamo njihovo izhodiščno stanje ohraniti ali izboljšati. Cilj, ki ga zasledujemo v projektu, je izboljšanje stanja 50 ha površin izbranih HT in habitatov izbranih vrst na območju Nature 2000 Slovenska Istra.

Skupaj s partnerji smo v okviru projekta izvedli tri delavnice za pilotno območje Slovenska Istra, kjer so strokovnjaki predstavili rezultate popisov vseh izbranih vrst in HT, podali predloge ukrepov za ohranitev oziroma izboljšanje njihovega stanja in predloge lokacij izvajanja ukrepov. Glede na stanje travniških HT in izbranih vrst metuljev, ki so vsaj delno vezani na travniške HT ter sredstva, ki so v projektu namenjena kmetijskim ukrepom, smo se dogovorili, da bomo na območju prednostno pristopili k aktivni obravnavi obeh izbranih HT 62A0 in HT 6410 ter izbranim vrstam metuljev travniški postavnež, barjanski okarček in hromi volnoritec, ki so v celoti ali vsaj delno vezani na travniške površine. Za ohranitev in izboljšanje njihovega stanja smo pripravili kmetijske ukrepe in določili površine, ki predstavljajo ovrednotenje stanja ohranjenosti in primernosti površin za izvajanje ukrepov na pilotnem območju Slovenska Istra. Določili smo jih na podlagi prisotnosti izbranih HT in izbranih vrst metuljev ter identificirane dejanske rabe tal. Poimenovali smo jih prioritete površine. Za ostale izbrane vrste smo zbrali predloge ukrepov in predlagane lokacije izvedbe ukrepov, ki so jih podali strokovnjaki. Projektnih sredstev za izvedbo konkretnih akcij za te izbrane vrste nimamo, bomo pa iskali možnosti financiranja iz sistemskih sredstev in drugih finančnih mehanizmov oz. komplementarnih projektov.

3.2 Grožnje

Na območju se pojavljajo različne grožnje, ki posredno in neposredno vplivajo na ohranitveno stanje izbranih vrst in HT kot tudi na splošno biotsko pestrost. Največji dejavnik ogrožanja izbranih vrst in HT na območju je gotovo način rabe kmetijskih površin, ki se že dlje časa spreminja. Opuščanje rabe kmetijskih površin in posledično zaraščanje površin z grmovnimi in drevesnimi vrstami je na območju prisotno že več desetletij, kar se odraža v velikem deležu rabe gozd (51 %) in rab drevesa in grmičevje ter zemljišča v zaraščanju (15,6 %). Glede na analizo, ki smo jo izvedli v okviru projekta, se je na območju v letih med 2009 in 2019 glede na rabo za 1,8 % povečal tudi delež neobdelanih kmetijskih površin. Po drugi strani se je na območju v zadnjih letih vzpostavilo več intenzivno obdelanih površin, predvsem oljčnikov (8,53 %) in vinogradov (6,2 %). V letih med 2009 in 2019 se

je glede na rabo povečal delež oljčnikov (za 2,5 %) in delež njiv (za 0,9 %). Na območju se je v letih med 2009 in 2019 glede na rabo zmanjšal delež travnikov za 3,35 %. Na 18,1 % površin se je raba spremenila v kmetijska zemljišča v zaraščanju, na 10,1 % v neobdelana kmetijska zemljišča, na 12,6 % v njive in na 8,2 % v oljčnike. Iz tega je razvidno, da je zmanjševanje travniških površin na območju posledica opuščanja rabe na eni strani in na drugi spreminjanja rabe v druge obdelovalne površine, predvsem trajne nasade. Če privzamemo, da je obseg obstoječih GERK-ov tudi pokazatelj aktivnega upravljanja kmetijskih zemljišč, ugotavljamo, da so travniške površine v strukturi aktivne rabe kmetijskih zemljišč na tem območju obrobne pomena. Največji delež vseh GERK-ov na območju namreč zajemajo vinogradi (1211: 33,1 %), oljčniki (1230: 31,9 %) in njive (1100: 17,5 %), medtem ko travniški GERK-i (1300) predstavljajo le 10,6 % celotnega območja.

Glede na kartiranje negozdnih habitatnih tipov (v nadaljevanju NHT) iz leta 2019 je še dodatno razvidno, da so se na območju površine ekstenzivnih travišč predvsem vzhodnih submediteranskih suhih travišč – HT 62A0 močno zmanjšale v primerjavi z letom 2007. Delež teh travišč se je zmanjšal za slabih 45 %, predvsem na račun površin v zaraščanju in intenzivneje obdelanih površin. V intenzivneje obdelana travišča se je spremenilo kar 22 % ekstenzivnih travišč.

V zadnjih letih je bilo na območju vzpostavljenih več večjih sklenjenih površin vinogradov, oljčnikov in drugih nasadov. Splošno je raba kmetijskih površin na zahodnem delu območja bolj intenzivna kot na vzhodnem delu, kjer je še prisotna mozaična razporeditev njiv, travnikov in trajnih nasadov z vmesnimi suhozidi in mejicami. Intenzifikacija kmetijskih površin se izraža v izvajanju prepogoste košnje, sejanja monotonih travnih mešanic, povečanju vnašanja mineralnih gnojil in zaščitnih sredstev, preoravanja travnikov in globokega prekopavanja tal z namenom ureditve njiv in trajnih nasadov.

Pri odpravi zarasti in vzpostavljanju večjih kmetijskih površin se pogosto poruši prisotne suhozidne terase in uredi površino z enotnim naklonom. Odstrani se tudi mejice, posamezna drevesa in skupine dreves, ki so ključni elementi v krajini, ki predstavljajo zatočišča, prehranjevalne habitate in povezovalne koridorje številnim vrstam varovanih živali.

Na jugozahodnem delu, kjer prehaja območje v regulirano aluvialno ravnico spodnjega toka Dragonje s številnimi melioracijskimi jarki, so prisotne aktivne njivske površine, v večini zelenjavne njive. Čiščenje brežin in poglobljanje melioracijskih jarkov v času razmnoževanja in razvoja tudi varovanih vrst, ki so vezane na vodna okolja je neustrezno in zanje uničujoče. Prav tako je problematičen nenadzorovan odvzem vode iz vodotokov in jarkov v času poletne suše, saj se le-ti za posledicami prevelikega odvzema vode tudi presušijo. Prekomerna raba gnojil in zaščitnih sredstev, ki se spirajo v podtalnico in bližnje vodotoke, onesnažuje vodna telesa ter negativno

vplivajo predvsem na vrste vezane na vodo. Vodotoki na območju z izjemo spodnjega toka reke Dragonje so sicer naravno precej ohranjeni. Problematični so predvsem posegi, ki se na vodotokih izvajajo brez ustreznih dovoljenj, samovoljno s strani lastnikov priobalnih zemljišč. Za organizme v vodotokih so škodljivi vsi posegi, ki imajo za posledico izginjanje tolmunov, širjenje struge in odstranjevanje proda iz matice struge vodotokov ter odstranitev obrežne vegetacije. Škodljivo je tudi spiranje finih delcev z razgaljenih površin v neposredni bližini vodotokov in večjih preoranih površin na strmih pobočjih, ki v vodotoku zapolnjujejo intersticijski prostor in lahko v sušnih mesecih ustvarjajo celo anoksične razmere.

Na stanje ohranjenosti vrst na območju vpliva tudi trend vračanja ljudi na deželo in spremenjene življenjske navade (potrebe) sodobnega človeka, kar se odraža v neprimerno urejenih izpustih komunalnih odpadkov, črnih gradnjah, potrebi po urejanju in gradnji dodatne cestne infrastrukture. Na območju se vedno več kalov, ki predstavljajo habitat številnim dvoživkam in žuželkam, zaradi opuščene rabe prepušča spontanemu propadu ali pa se jih namenoma uniči in na njihovem mestu spremeni namembnost. Negativen vpliv imajo tudi neustrezne obnove kalov in vzdrževanja le-teh ob neustreznem času in na neustrezen način.

Zaradi pomanjkljive infrastrukture ima razvijajoča se turistična dejavnost na območju lahko negativne vplive, kot so vožnja z vozili v naravnem okolju, neurejeno parkiranje, kurjenje v naravi, onesnaževanje vode in tal z odpadki in hrup. Na območju so še vedno prisotna divja odlagališča odpadkov predvsem na pobočjih in v gozdu. Večinoma so to lokacije, ki so relativno dobro dostopne z avtomobilom (cesta ali kolovoz) in kjer so odloženi predvsem kosovni odpadki in odpadni gradbeni material.

4. Ohranjanje izbranih HT in metuljev

Na odprtih območjih, v večini v dolini Dragonje, se na rahlo hidromorfni in zakisanih tleh pojavljajo travniki s HT 6410. Na predelih plitkih in s hranili revnejših tleh se pojavljajo travniki s HT 62A0, ki se ponašajo z največjo vrstno pestrostjo. Ti travniki so izjemnega pomena tudi kot habitat predvsem za travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) in tudi barjanskega okarčka (*Coenonympha oedippus*), ki poseljuje predvsem površine v različnih fazah zaraščanja. Hromi volnoritec (*Eriogaster catax*) je na območju vezan na grmišča s prisotnima vrstama črni trn in glog. Od začetka 19. stoletja (1830) do 2007 se je v porečju Dragonje površina gozda povečala iz 39 % na 68 %, površina travišč pa zmanjšala iz 33 % na 11 % (Kaligarič, 2019). Trenutno več kot polovico območja Nature 2000 Slovenska Istra pokriva gozd. Nekdanje obdelovalne površine in nekoč ekstenzivno rabljeni suhi travniki na pobočjih so danes v različnih stadijih zaraščanja. Mozaik ekstenzivno rabljenih in

zaraščajočih se suhih in polsuhih travišč in grmišč predstavlja najpomembnejša območja za barjanskega okarčka in je ključen za njegov obstoj. Vzdrževanje mozaične rabe, prepleta ekstenzivnih travišč, grmišč in raznolikih sukcesijskih stadijev bo omogočilo ohranjanje izbranih vrst metuljev - barjanskega okarčka, travniškega postavneža in hromega volnoritca ter drugih kvalifikacijskih Natura 2000 vrst, kot na primer progastega goža, ki prav tako potrebuje heterogen in mozaičen življenjski prostor.

Z namenom ohranjanja in vzpostavitve površin obeh HT, habitata travniškega postavneža in barjanskega okarčka smo na podlagi predlogov, ki so jih podali strokovnjaki za posamezno vrsto, ekoloških zahtev posamezne vrste in posameznega HT, v sodelovanju z ZRSVN pripravili dva ukrepa s skupno petimi podukrepi, ki so podrobneje predstavljeni v nadaljevanju dokumenta. Območje možnega izvajanja ukrepov znotraj območja Nature 2000 Slovenska Istra je določeno s prioritetskimi površinami, ki so podrobno opisane v nadaljevanju. Po predhodnem pregledu bo mogoče ukrepe izvajati tudi na ostalih površinah znotraj območja Nature 2000 Slovenska Istra, ki bodo dosegala določena strokovna merila (Priloga 3: Merila za vključevanje površin izven prioriternih območij za ohranjanje metulja travniški postavnež ter habitatnega tipa HT 62A0* na območju Slovenska Istra in Priloga 4: Merila za vključevanje površin izven prioriternih območij za ohranjanje metulja barjanski okarček na območju Slovenska Istra).

4.1 Izhodiščno stanje in predlogi ukrepov

4.1.1 HT 6410

Glede na kartiranje NHT iz leta 2019, ki je dostopno na povezavi: https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_Kartiranje_negozdnih_HT_sklop1_Istra_ezavod_2020.pdf, je razvidno, da so se na območju v primerjavi z letom 2007 površine travnikov s prevladujočo stožko ohranile v približno enakem obsegu. HT 6410 je na območju prisoten le v posameznih manjših fragmentih, skupno na 8,6 ha. Večina površin (6,8 ha) je v kombinaciji z drugimi HT, predvsem z različnimi oblikami zaraščanja. Na travniških površinah, kjer je HT še prisoten, je potrebno prednostno zagotoviti dolgoročno ustrezno upravljanje. Na površinah, kjer se pojavlja HT 6410 in se zaraščajo z različnimi lesnimi vrstami, je potrebno najprej odpraviti prisotno zarast, nato pa zagotoviti dolgoročno ustrezno upravljanje. Ustrezno upravljanje površin z namenom ohranitve tega HT je vzpostavitev košnje, ki se izvede le enkrat v sezoni v juniju, brez gnojenja.

4.1.2 HT 62A0

Glede na kartiranje NHT iz leta 2019 je razvidno, da so se na območju površine vzhodnih submediteranskih suhih travišč močno zmanjšale v primerjavi z letom 2007 (Kaligarič, 2007). Delež teh travišč se je zmanjšal za slabih 45 %, predvsem na račun površin v zaraščanju in intenzivneje obdelanih površin. V letu 2019 je bil HT 62A0 prisoten na 22,6 % istih površin kot leta 2007. V intenzivneje obdelana travišča se je spremenilo kar 22 %, v druge kmetijske rabe (oljčniki, vinogradi, njive) 13,6 %, v grmišča, gozd in skupine dreves ter mejice pa 41,1% površin HT 62A0. 77,4 % površin HT 62A0 kartiranega v letu 2019 je bilo v primerjavi z letom 2007 vzpostavljenih na površinah z drugimi HT.

Na travniških površinah, kjer je HT še prisoten, je potrebno prednostno zagotoviti dolgoročno ustrezno upravljanje. Na površinah, kjer se pojavlja HT 62A0 v kombinaciji z različnimi oblikami zaraščanja, je potrebno najprej odpraviti prisotno zarast, vzpostaviti travno rušo in zagotoviti dolgoročno ustrezno upravljanje, ki bo omogočalo razvoj HT. Ustrezno upravljanje površin z namenom ohranitve tega HT je vzpostavitev enkratne košnje ali košnje, ki ji po odrastu trave lahko sledi paša, ali paše, ki ji po odrastu trave lahko sledi druga paša. Paša mora biti ustrezno vodena, da ne pride do negativnih učinkov na HT.

4.1.3 Travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*)

Iz rezultatov popisov iz leta 2019 in 2020 je razvidno, da je bil travniški postavnež zabeležen na 198 zaplatah (273 ha), ki so bile razpršene po celotnem območju. Največje zgostitve poseljenih zaplat in najbolj številčne populacije (do 49 osebkov na posamezno zaplato) so na severnem, osrednjem in vzhodnem delu območja. Na zahodnem delu območja (zahodno od Puč) je razširjenost vrste zelo omejena in bolj fragmentirana. Rezultati analize pojavljanja travniškega postavneža so pokazale, da je bila vrsta prisotna na 42,9 % površinah z rabo trajni travnik (1300), na 21,4 % z rabo kmetijska zemljišča v zaraščanju (1410) in na 12,6 % z rabo neobdelana kmetijska zemljišča (1600). 79,5 ha površin, kjer je bil zabeležen travniški postavnež, je aktivno upravljanih, saj so vpisane v GERK, kar predstavlja 29,2 % vseh površin z GERK-i na območju. Pričakovano največji delež predstavljajo površine z zabeleženo rabo trajni travnik (34,3 ha). Primerjava površin s travniškim postavnežem in HT je pokazala, da največji delež površin, kjer je bil prisoten travniški postavnež pokrivajo submediteranska listopadna grmišča, srednjeevropski kseromezofilni nižinski travniki na razmeroma suhih tleh in nagnjenih legah s prevladujočo visoko pahovko, vzhodna submediteranska suha travišča in srednjeevropska zmerno suha travišča z glotami, ki skupaj pokrivajo okoli 70 % površin,

kjer je bil prisoten travniški postavnež. Za ohranjanje travniškega postavneža na območju Nature 2000 Slovenska Istra je treba ohranjati območja ekstenzivnih suhih travišč na celotnem območju vsaj v trenutnem obsegu, preprečiti zaraščanje odprtih travniških površin in preprečiti njihovo spreminjanje v druge rabe (Zakšek in sod., 2020). Ker je na zahodnem delu območja poseljenost vrste veliko bolj razdrobljena kot v osrednjem in vzhodnem delu Slovenske Istre, je na tem delu območja potrebno prednostno pristopiti k ohranjanju oziroma k spodbujanju ekstenzivne rabe in k aktivnemu izboljšanju obstoječih habitatov, ki bodo vodili v krepitev številčnosti in izboljšanje povezljivosti med poseljenimi zaplatami na tem delu območja. Z namenom ohranitve in izboljšanja habitata travniškega postavneža bomo spodbujali upravljalce k enkratni košnji, ki je izvedena na minimalni višini 10 cm nad tlemi.

4.1.4 Barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*)

Iz rezultatov popisov iz leta 2019 in 2020 je razvidno, da je bil barjanski okarček zabeležen na 232 zaplatah (332 ha), ki so razpršene po celotnem območju. Največje zgojitve poseljenih zaplat in najbolj številčne populacije (do 109 osebkov) so bile najdene na jugozahodnem, osrednjem in vzhodnem delu območja. Rezultati analize pojavljanja barjanskega okarčka so pokazali, da se vrsta v večji meri pojavlja na različnih tipih zmerno do pretežno zaraščenih površin in vrzelastega gozda kot zadnjega stadija zaraščanja. Glede na tip rabe je bilo le 15 % površin opredeljena kot trajni travniki (1300). Da se barjanski okarček pojavlja večinoma na kmetijskih zemljiščih, ki niso v aktivnem upravljanju, potrjuje tudi nizek delež GERK-ov. GERK-i so bili vrisani le na 10,5 % površin, na katerih je bil zabeležen barjanski okarček. Tudi primerjava površin, kjer je bil najden barjanski okarček s HT je pokazala, da je tretjina površin porasla z gozdom, 22 % je submediteranskih listopadnih grmišč in 11 % vzhodnih submediteranskih suhih travišč.

Opuščanje rabe na eni in intenzifikacija kmetijske rabe na drugi strani sta glavna dejavnika ogrožanja barjanskega okarčka na območju Slovenske Istre. Za ohranjanje barjanskega okarčka na zaraščajočih se suhih traviščih na celotnem območju Nature 2000 Slovenska Istra je treba vzdrževati začetne faze zaraščanja oziroma omejiti zaraščanje in ohranjati preplet površin različnih sukcesijskih stopenj. Na območjih, kjer zaraščanje prehaja že v gozd, je potrebno aktivno preprečevati nadaljnje zaraščanje in pristopiti k čiščenju ter odstranjevanju zarasti. Na zahodu območja, predvsem na ravninskem delu, v spodnjem delu doline reke Dragonje, kjer so bile v preteklosti znane večje lokalne populacije vrste, je potrebno prednostno pristopiti k preprečevanju intenzifikacije travniških površin in spreminjanju travniških površin v njive ter trajne nasade, ter na njih zagotoviti dolgoročno ustrezno upravljanje (Zakšek in sod., 2020). Za ohranjanje habitata barjanskega okarčka, kjer je prednostni

cilj preprečevanje nadaljnega zaraščanja in vzpostavitev travnikov z izrazito neproizvodno funkcijo, smo pripravili ukrep, s katerim bomo upravljalce površin spodbujali k pozni košnji ali paši na polovici posamezne travniške površine v enem letu, druge polovice pa v drugem letu.

4.1.5 Hromi volnoritec (*Eriogaster catax*)

Prisotnost hromega volnoritca se določa na podlagi prisotnosti značilnih gnezd, ki jih tvorijo gosnice. Na območju je bilo v popisih v letih 2019 in 2020 najdenih 122 gnezd gosenic. Gnezda gosenic so bila najdena izključno v vzhodnem delu območja Nature 2000 Slovenska Istra (vzhodno od Šmarij in Puč). Gnezda so bila najdena na zaraščajočih travnikih, grmiščih, presvetljenih gozdovih, gozdnih robovih, mejicah itd. Ob primerjavi najdišč gnezd gosenic s kartiranjem HT iz leta 2019 je razvidno, da je bil največji delež (21,6 %) gnezd gosenic hromega volnoritca zabeležen v kombinaciji HT vzhodna submediteranska suha travišča z submediteranskimi listopadnimi grmišči. 17,6 % gnezd je bilo zabeleženih na submediteranskih listopadnih grmiščih in na srednjeevropskih zmerno suhih traviščih z golotami ter 2,8 % v gozdovih. 73,6 % gnezd je bilo najdenih na glogu, 25,6 % na črnem trnu in eno na šmarni hrušici (Zakšek, 2020).

Za ohranjanje hromega volnoritca je potrebno na vzhodnem delu območja Nature 2000 Slovenska Istra (vzhodno od vasi Puče in Šmarje), kjer se volnoritec pojavlja, vzdrževati površine s prisotnima grmovnima vrstama črni trn in glog v različnih razvojnih fazah. Pred čiščenjem zarasti na večjih območjih na vzhodnem delu območja se ciljno preveri prisotnost hromega volnoritca, in sicer v času prisotnosti gnezd gosenic hromega volnoritca v marcu in aprilu. V primeru prisotnosti gnezd gosenic se bo odstranjevanje zarasti omejilo izven območja najdb.

4.2 Prioritetne površine

Z namenom usmerjanja naših aktivnosti in naporov na območja, ki so z vidika ohranjanja izbranih HT in vrst travniški postavnež in barjanski okarček najbolj pomembna, obenem pa je na njih možna izvedba ustreznega ukrepa, ki bo s čim manjšim vložkom imel dolgoročen učinek na ohranitveno stanje posamezne vrste oziroma HT, smo določili tako imenovane prioritete površine. Določitev prioriteten območij se nanaša na dva izbrana HT 62A0 in HT 6410 ter na dve izbrani vrsti metuljev travniškega postavneža in barjanskega okarčka. Kot osnovo za določanje prioriteten območij smo uporabili:

- zadnje izvedeno kartiranje NHT na pilotnem območju Slovenska Istra – kartiranje NHT na LIFE-IP NATURA-SI pilotnih območjih leta 2019 v okviru projekta LIFE-IP NATURA. SI (E-Zavod),
- rezultate popisov prisotnosti travniškega postavneža v letih 2019 in 2020 - Poročila o evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in HT na IP območjih (Akcija A.1.2): Travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*) na območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212) (Zakšek V., 2020), ki je dostopno na:
https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_travniski_postavnez_Euphydryas_aurinias_Istra_UL_2020.pdf,
- rezultate popisov prisotnosti barjanskega okarčka v letih 2019 in 2020 - Poročila o evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in HT na IP območjih (Akcija A.1.2): Barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*) na območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212) (Zakšek V., 2020), ki je dostopno na:
https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_barjanski_okarcek_Coenonympha_oedippus_Istra_UL_2020.pdf,
- evidenco dejanske rabe kmetijskih in gozdnih zemljišč 2019/2020.

Na podlagi zgoraj opisanih vhodnih podatkov in posvetovanjih je pilotno območje razdeljeno na dve coni oz. prioritetni območji:

- **Prioriteta 1** – površine s prisotnim izbranim HT iz kartiranja in/ali s prisotno eno izmed izbranih vrst metuljev travniški postavnež ali barjanski okarček (dva ali več osebkov), na katerih je evidentirana dejanska raba kmetijskih zemljišč trajni travnik (1300).
- **Prioriteta 2** – površine s prisotnim enim izmed izbranih HT iz kartiranja in/ali s prisotno eno izmed izbranih vrst metuljev travniški postavnež ali barjanski okarček (dva ali več osebkov), na katerih so evidentirane sledeče dejanske rabe kmetijskih zemljišč: kmetijsko zemljišče v zaraščanju (1410), drevesa in grmičevje (1500), neobdelano kmetijsko zemljišče (1600) in kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem (1800).

Zaradi prekrivanja habitata travniškega postavneža in HT 62A0 ter zaradi podobnih ekoloških zahtev smo njune prioritete površine združili v skupni prioriteti, kar je smiselno tudi z vidika izvajanja ukrepov. Površine z določeno rabo tal trajni travniki (1300), na katerih so bili popisani izbrani HT 62A0 in/ali travniški postavnež hkrati z barjanskim okarčkom, smo priključili prioritetnim površinam za ohranitev HT 62A0 in metulja travniški postavnež. Površine z določeno rabo tal kmetijsko zemljišče v zaraščanju (1410), drevesa in grmičevje (1500), neobdelano kmetijsko zemljišče (1600)

in kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem (1800), na katerih so bili popisani izbrani HT 62A0 in/ali travniški postavnež hkrati z barjanskim okarčkom, smo priključili prioritetnim površinam za ohranitev barjanskega okarčka. Na ta način smo dobili končni obseg prioritetnih površin, ki so pripravljene za namene izvajanja ukrepov projekta LIFE-IP NATURA.SI in jih navajamo v nadaljevanju.

4.2.1 Prioritetne površine za ohranitev HT 62A0 in travniškega postavneža (*Euphryas aurinia*)

Prioriteta 1 : V prioriteto smo vključili površine z evidentirano dejansko rabo kmetijskih zemljišč trajni travnik (1300) in je na njih bil prisoten vsaj:

- čisti HT 62A0 (34.7531-S1),
- HT 62A0 križan z drugimi HT (31.8122x34.7531-S1, 31.81x34.7531-S1, 31.8Dx34.7531-S1, 31.8Fx34.7531-S1, 31.8Gx34.7531-S1, 34.323x34.7531-S1, 34.7531-S1x31.81, 34.7531-S1x31.8122, 34.7531-S1x31.88, 34.7531-S1x31.8D, 34.7531-S1x31.8F, 34.7531-S1x31.8G, 34.7531-S1x38.221, 34.7531-S1x53.62, 34.7531-S1x62.S1, 34.7531-S1x83.11, 34.7531-S1x83.18, 34.7531-S1x83.324, 34.7531-S1x85.31, 34.7531-S1x87.2-S2),
- dva ali več osebkov vrste travniški postavnež.

V prioriteto 1 smo zajeli 97,7 ha. Površine HT 62A0 in travniškega postavneža se prekrivajo na 18,8 ha. 20,1 ha površin je tistih, na katerih je bil sočasno s HT 62A0 in/ali travniškim postavnežem zabeležen tudi barjanski okarček.

Prioriteta 2: V prioriteto smo vključili površine z evidentirano dejansko rabo kmetijskih zemljišč kmetijskih zemljišč kmetijsko zemljišče v zaraščanju (1410), drevesa in grmičevje (1500), neobdelano kmetijsko zemljišče (1600) in kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem (1800) in je na njih bil prisoten vsaj:

- čisti HT 62A0 (34.7531-S1),
- HT 62A0 križan z drugimi HT (31.8122x34.7531-S1, 31.81x34.7531-S1, 31.8Dx34.7531-S1, 31.8Fx34.7531-S1, 31.8Gx34.7531-S1, 34.323x34.7531-S1, 34.7531-S1x31.81, 34.7531-S1x31.8122, 34.7531-S1x31.88, 34.7531-S1x31.8D, 34.7531-S1x31.8F, 34.7531-S1x31.8G, 34.7531-S1x38.221, 34.7531-S1x53.62, 34.7531-S1x62.S1, 34.7531-S1x83.11, 34.7531-S1x83.18, 34.7531-S1x83.324, 34.7531-S1x85.31, 34.7531-S1x87.2-S2),
- dva ali več osebkov vrste travniški postavnež.

V prioriteto niso bile vključene površine, na katerih sta bila ob enem prisotna dva ali več osebkov vrste barjanski okarček (46 ha).

V prioriteto 2 smo zajeli 71,8 ha. Površine HT 62A0 in travniškega postavneža se prekrivajo na 8,9 ha.

4.2.2 Prioritetne površine za ohranitev HT 6410

Prioriteta 1: V prioriteto smo vključili površine z evidentirano dejansko rabo kmetijskih zemljišč trajni travnik (1300) in je na njih bil prisoten vsaj:

- čisti HT 6410 (37.313-S1; 37.313-S2),
- HT 6410 križan z drugimi HT (31.8122x37.313-S1; 31.8Dx37.313-S1;; 37.313-S1x31.8122; 37.313-S1x31.8D; 37.313-S1x31.8F; 37.313-S1x38.221; 37.313-S1x44.12; 37.313-S1x83.324; 31.8122x37.313-S2; 31.8Dx37.313-S2; 31.8Fx37.313-S2; 31.8Gx37.313-S2; 37.313-S2x31.8122; 37.313-S2x31.8D; 37.313-S2x31.8F; 37.313-S2x38.221; 37.313-S2x62.S1; 37.313-S2x83.11).

V Prioriteto 1 smo zajeli 2,3 ha.

Prioriteta 2: V prioriteto smo vključili površine z evidentirano dejansko rabo kmetijskih zemljišč kmetijskih zemljišč kmetijsko zemljišče v zaraščanju (1410), drevesa in grmičevje (1500), neobdelano kmetijsko zemljišče (1600) in kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem (1800) in je na njih bil prisoten vsaj:

- čisti HT 6410 (37.313-S1; 37.313-S2),
- HT 6410 križan z drugimi HT (31.8122x37.313-S1; 31.8Dx37.313-S1;; 37.313-S1x31.8122; 37.313-S1x31.8D; 37.313-S1x31.8F; 37.313-S1x38.221; 37.313-S1x44.12; 37.313-S1x83.324; 31.8122x37.313-S2; 31.8Dx37.313-S2; 31.8Fx37.313-S2; 31.8Gx37.313-S2; 37.313-S2x31.8122; 37.313-S2x31.8D; 37.313-S2x31.8F; 37.313-S2x38.221; 37.313-S2x62.S1; 37.313-S2x83.11).

V Prioriteto 2 smo zajeli 6,2 ha.

4.2.3 Prioritetne površine za ohranitev metulja barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*)

Prioriteta 1: V prioriteto smo vključili površine z evidentirano dejansko rabo kmetijskih zemljišč trajni travnik (1300) in s prisotnim:

- dva ali več osebkov vrste barjanski okarček.

V prioriteto niso bile vključene površine, na katerih je bil sočasno prisoten izbran HT 62A0 in/ali na katerih so bili prisotni dva ali več osebkov vrste travniški postavnež (20,1 ha).

V prioriteto smo zajeli 20,3 ha.

Prioriteta 2: V prioriteto smo vključili površine z evidentirano dejansko rabo kmetijskih zemljišč kmetijskih zemljišč kmetijsko zemljišče v zaraščanju (1410), drevesa in grmičevje (1500), neobdelano kmetijsko zemljišče (1600) in kmetijsko zemljišče poraslo z gozdnim drevjem (1800) in s prisotnim:

- dva ali več osebkov vrste barjanski okarček.

V prioriteto smo zajeli 146,2 ha. 46 ha površin je tistih na katerih sta bila sočasno z barjanskim okarčkom zabeležena tudi HT 62A0 in/ali travniški postavnež .

4.2.4 Namen prioritetnih površin

V prioritetah 1 so površine, ki so v naravi še travišča in je na njih smiselno čimprej zagotoviti dolgoročno upravljanje prilagojeno posamezni vrsti oziroma HT ter na ta način preprečiti spontano ali namerno spremembo rabe travnika. V prioritetah 2 pa so površine, ki so v različnih fazah zaraščanja in so na njih še prisotni izbrani HT in/ali travniški postavnež in/ali barjanski okarček. Za vzpostavitev travniških površin s prisotnima izbranima HT in/ali površin primernih za travniškega postavneža in/ali barjanskega okarčka je na teh površinah najprej potrebno odstraniti zarast in nato vzpostaviti travno rušo. V nadaljevanju bomo poskušali zagotoviti dolgoročno upravljanje prilagojeno posamezni vrsti oziroma HT. Na splošno je na zahodnem delu območja (zahodno od Šmarji in Puč) stanje HT 62A0, travniškega postavneža in barjanskega okarčka (predvsem jugozahodni ravninski del) slabše. Njihove prioritete površine so na tem delu območja manjše, bolj fragmentirane in so za njihovo ohranitev toliko bolj pomembne. Glede na to se bomo pri aktivnostih znotraj obeh prioritete za ohranitev HT 62A0 in travniškega postavneža ter znotraj obeh prioritete za ohranitev barjanskega okarčka prednostno osredotočili na površine, ki ležijo na zahodnem delu območja (Priloga 1: Predlog

prioritetnih območij za izvajanje ukrepov za tarčna habitatna tipa in tarčni vrsti na traviških Slovenske Istre).

4.3 Analiza prioriternih površin z vidika kmetijstva

KGZ NG je skupaj s Kmetijsko gozdarsko zbornico Slovenije in Kmetijsko gozdarskim zavodom Ptuj v okviru akcije A.1.1 že pripravil dokument Analiza stanja rabe kmetijskih zemljišč ter primerjava med leti 2009 in 2019 na IP območjih, ki se nanašajo na Slovensko Istro. Dokument predstavlja obširno analizo, ki zajema analizo stanja dejanske rabe, GERK-ov, KMG, GVŽ, KOP (2009) in KOPOP (2019) ukrepov, registriranih dopolnilnih dejavnosti na kmetijah ter predlog ukrepov na vseh obravnavanih območjih. Na pilotnem območju Slovenska Istra v sklopu analize opazimo, da v preteklosti pa vse do leta 2019 ni bilo vpisa v naravovarstveno operacijo KOPOP - HAB. Celotna analiza je dostopna na povezavi:

www.natura2000.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.1_analiza_stanja_rabe_kmetijskih_zemljisc_primerjava_2009-2019_KGZ_Ptuj_NG_2021.pdf.

Na območju je že v preteklosti pa vse do danes tradicija v upravljanju trajnih nasadov (oljčniki, vinogradi in v manjši meri sadovnjaki). Živinoreja je na območju prisotna v zelo majhnem obsegu. Večina kmetij se ukvarja s perutninarstvom, s travojedimi živalmi pa se je na območju v letu 2021 ukvarjalo le 25 kmetij z največ sedem glav živali, večinoma pa so redile od ena do dve GVŽ travojedih živali, predvsem za lastno uporabo.

4.3.1 Analiza živinoreje na prioriternih površinah

Za nastanek in vzdrževanje travišč pri nas je potreben človek, zato lahko rečemo, da so travišča pol-naravne travnate površine. Za ohranjanje travišč ter posledično travniške biotske pestrosti pri nas mora biti pri lastniku oziroma obdelovalcu zemljišča nek potencial za ohranjanje travnikov. Zato je pomembno, da je na območju, kjer želimo travišča ohranjati, prisotna živinoreja s travojedimi živalmi. To je namreč ključna kmetijska panoga za upravljanje s travišči. Potreba po krmi ali površini za pašo sta ključna dejavnika, ki preprečujeta na eni strani tako opuščanje in posledično zaraščanje travniških površin kot tudi na drugi strani spreminjanje travniških površin v drugo kmetijsko rabo. Le potreba po krmi ali paši zagotavljata in podpirata dolgoročno ohranjanje travniških površin.

KGZ NG je opravil analizo števila KMG oz. kmetij, ki redijo živali, analizo vrednosti GVŽ različnih vrst rejnih in travojedih živali ter analizo vrednosti GVŽ travojedih živali znotraj območja Nature 2000 Slovenska Istra (pilotno območje) in še posebej na posameznih prioriternih površinah znotraj

pilotnega območja. V letu 2019 je bilo registriranih 577 KMG z vsaj enim GERK-om na območju Nature 2000 Slovenska Istra, od katerih je 48 kmetij redilo živali (54,18 GVŽ), kar predstavlja 8,3 % KMG na pilotnem območju. Na celotnem območju Nature 2000 Slovenska Istra je največ, 39 kmetij (6,7%), redilo perutnino, s skupno 3,87 GVŽ. 23 kmetij (4,0%) je redilo travojede živali, s skupno 48,15 GVŽ, od tega je največ kmetij (12 oz. 2,1 %) redilo govedo, s skupno 26,35 GVŽ (Priloga 2: Preglednica: Stalež živali na območju Slovenske Istre leta 2019). Število KMG z večjim potencialom za vključitev v ukrepe je 23.

4.3.2 Prioritetne površine za ohranitev HT 62A0 in metulja travniški postavnež (*Euphydryas aurinia*)

Na Prioriteti 1 je bilo v letu 2019 registriranih 111 KMG z vsaj enim GERK-om v obdelavi (različne rabe), od tega jih je 49 imelo na prioriteti vrisan vsaj en GERK z rabo 1300. Na celotni prioriteti je 23 kmetij redilo živali (24,28 GVŽ). Največ kmetij (17) je redilo perutnino (1,13 GVŽ). 14 kmetij je redilo travojede živali (23,05 GVŽ), od tega je največ kmetij (sedem) redilo govedo (14,5 GVŽ). Na tej prioriteti je bilo le devet kmetij, ki so redile travojede živali in so hkrati imele vsaj en GERK z rabo 1300.

Na Prioriteti 2 je bilo 65 KMG z vsaj enim GERK-om v obdelavi (različne rabe), od tega jih je 21 imelo vrisan vsaj en GERK z rabo 1300. Na celotni prioriteti je deset kmetij redilo živali (10,43 GVŽ). Največ kmetij je redilo perutnino (sedem) (0,38 GVŽ). Travojede živali je redilo pet kmetij (9,95 GVŽ), enako število kmetij (dve) je redilo govedo (6,8 GVŽ) in konje (3 GVŽ). Na tej prioriteti so bile le tri kmetije, ki so redile travojede živali in so hkrati imele vsaj en GERK z rabo 1300. Število KMG z večjim potencialom za vključitev v ukrepe je 5.

4.3.3 Prioritetne površine za ohranitev metulja barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*)

Na Prioriteti 1 je bilo v letu 2019 registriranih 38 KMG z vsaj enim GERK-om v obdelavi (različne rabe). Od tega je imelo 21 KMG vrisan vsaj en z rabo 1300. Na celotni prioriteti je devet kmetij redilo živali (11,92 GVŽ). Največ, pet kmetij, je redilo perutnino (0,32 GVŽ). Na tem območju je šest kmetij redilo travojede živali (11,6 GVŽ), od tega so tri kmetije redile govedo (7,1 GVŽ) in tri kmetije kopitarje (4,5 GVŽ). Na tej prioriteti so le štiri kmetije redile travojede živali in so hkrati imele vsaj en GERK z rabo 1300.

Na Prioriteti 2 je bilo registriranih 76 KMG z vsaj enim GERK-om v obdelavi (različne rabe). Od tega je imelo pet KMG vrisan vsaj en GERK z rabo 1300. Na celotni prioriteti je 13 kmetij redilo živali (15,42 GVŽ), največ jih je redilo perutnino (sedem) (0,48 GVŽ). Travojede živali je redilo osem kmetij (13,5 GVŽ), štiri kmetije so redile 8,1 GVŽ govedi, tri kmetije so redile 4,5 GVŽ kopitarjev in ena kmetija 0,9 GVŽ drobnice. Na prioriteti so le štiri KMG redile travojede živali in so hkrati imele vsaj en GERK z rabo 1300. Število KMG z večjim potencialom za vključitev v ukrepe je 8.

4.3.4 Prioritetne površine za ohranitev HT 6410

Na Prioriteti 1 je bilo v letu 2019 sedem KMG z vsaj enim GERK-om v obdelavi (različne rabe). Od tega je imelo pet KMG vrisan vsaj en GERK z rabo 1300. Na celotni prioriteti je ena kmetija redila travojede živali, in sicer dva GVŽ kopitarjev. Na prioriteti ni bilo kmetije, ki bi redila travojede živali in hkrati imela vsaj en GERK z rabo 1300.

Na Prioriteti 2 je bilo 13 KMG z vsaj enim GERK-om v obdelavi (različne rabe). Od tega je imelo pet KMG vrisan vsaj en GERK z rabo 1300. Na celotni prioriteti sta dve kmetiji redili živali (2,11 GVŽ), ena kmetija je redila dva GVŽ kopitarjev, druga pa 0,11 GVŽ perutnine. Na prioriteti ni bilo kmetije, ki bi redila travojede živali in hkrati imela vsaj en GERK z rabo 1300. Število KMG z večjim potencialom za vključitev v ukrepe je 0.

Iz podatkov je razvidno, da je živinoreja na območju zelo ekstenzivna in prisotna v manjšem obsegu. Le peščica kmetij redi živino, od teh pa je še manj tistih, ki redijo travojede živali in še nekaj manj takih, ki redijo travojede živali in imajo vsaj en GERK z rabo 1300 na kateri koli prioritetni površini. Največ kmetij se ukvarja s perutninarstvom. Za območje in hkrati prioritete je značilno, da imajo kmetije, ki običajno redijo travojede živali, manjše število glav omenjene živine. Npr. v letu 2019 je kmetija, ki je imela največje število GVŽ travojedih živali, redila le 7,9 GVŽ (3,9 GVŽ govedo in štiri GVŽ konji). Poudariti je potrebno še, da se tej podatki iz leta v leto spreminjajo in je morda obstoječe stanje o KMG in staležu rejnih živali že drugačno. Predvsem je pričakovan upad GVŽ, saj se nosilci trenutnih kmetijskih gospodarstev, ki imajo travojede živali, starajo in postopno opuščajo kmetijsko dejavnost, pri morebitnih naslednikih pa interesa po nadaljevanju kmetovanja v veliko primerih ni, sploh v reji travojedih živali.

4.4 Ukrepi za izboljšanje stanja izbranih HT in metuljev

V sodelovanju z ZRSVN smo pripravili dva ukrepa s skupno petimi podukrepi. Ukrep 1 (v nadaljevanju U 1) je namenjen ohranjanju HT 6410, HT 62A0 in travniškega postavneža. Razdeljen je na tri podukrepe (1A, 1B in 1C), prva dva sta z zahtevami za upravljanje obstoječih travniških površin in tretji z zahtevami za vzpostavitev travniških površin. Ukrep 2 (v nadaljevanju U 2) je namenjen ohranjanju barjanskega okarčka in je razdeljen na dva podukrepa (2A in 2B). Prvi je z zahtevami za upravljanje obstoječih travniških površin in drugi z zahtevami za vzpostavitev travniških površin. Trije podukrepi (1A, 1B in 2A) iz obeh ukrepov bodo financirani iz projektnih sredstev, ki so namenjena ohranjanju travišč na območju Slovenske Istre. Dva podukrepa (1C in 2B) iz obeh ukrepov, ki sta namenjena vzpostavitvi travniških površin na zaraščenih kmetijskih površinah pa bosta financirana iz vira, ki je zgotovljen po aktualni Uredbi o izvajanju ukrepa odpravljanje zaraščanja na kmetijskih zemljiščih (Uradni list RS, št. 3/17, 18/18 in 3/21). Po vzpostavitvi travniških površin bo na njih potrebno vpisati enega izmed podukrepov, za upravljanje travniških površin.

Na območju prioriternih površin bomo kmetijam okrepljeno svetovali tudi o operacijah Posebni traviščni habitati (v nadaljevanju BK.1) in Suhi kraški travniki in pašniki (v nadaljevanju BK.6) znotraj intervencije Kmetijsko-okoljska podnebna plačila – Biotska raznovrstnost (v nadaljevanju IRP18.03) ter o operaciji Lokalne pasme (v nadaljevanju LO.1) znotraj intervencije Lokalne pasme in sorte (v nadaljevanju IRP42) ter jim predstavili tudi željene učinke operacij. U 1 se v določenih zahtevah ujema s posameznimi zahtevami obeh operacij BK.1 in BK.6 znotraj IRP18.03, zato bomo kmetije spodbujali tudi k sočasni vključitvi v omenjene operacije, saj si bo kmetija tako zagotovila bolj dolgoročne finančne spodbude za prilagojeno upravljanje travniških površin. Vstop v projektni ukrep prilagojenega kmetovanja pa ne bomo pogojevali z vstopom v IRP18.03 operacije. U 2 je namenjen ohranjanju življenjskega prostora barjanskega okarčka, ki ima edinstvene specifične ekološke zahteve. Znotraj IRP18.03 zaenkrat ni obstoječe operacije, ki bi bila oblikovana na način, da bi ustrezala ekološkim zahtevam barjanskega okarčka ali bi se v določenih zahtevah ujemala s posameznimi zahtevami U 2. Prav zaradi tega smo v okviru LIFE – IP NATURA.SI oblikovali in pripravili U 2, sočasno s katerim pa ni možen vpis v katerokoli operacijo IRP18.03. Tekom izvajanja projektnih aktivnosti bomo posamezne zahteve U 2 ustrezno prilagajali in izboljševali glede na izvedljivost v praksi, saj ga želimo pripraviti do te mere, da ga bo možno vključiti v SN SKP v naslednjem programskem obdobju.

V projekt želimo vključiti čim več kmetij s prioriteto 1, vključevali pa bomo tudi kmetije samo s prioriteto 2. Če kmetija nima določenih prioritete, v projekt pa se bo vseeno želela vključiti, bo predhodno tako površino po posebnih merilih preverila in ocenila komisija, ki bo odločila o ustreznosti površine za vpis v projekt (Priloga 3: Merila za vključevanje površin izven prioritetenih območij za ohranjanje metulja travniški postavnež ter habitatnega tipa HT 62A0* na območju Slovenska Istra in Priloga 4: Merila za vključevanje površin izven prioritetenih območij za ohranjanje metulja barjanski okarček na območju Slovenska Istra). V nadaljevanju so predstavljeni ukrepi z njihovimi glavnimi obveznimi zahtevami.

4.4.1 U1: Ohranjanje in vzpostavitev površin, primernih za travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) in HT 62A0 oz. HT 6410 v Slovenski Istri

- **Podukrep 1A**

Obvezne zahteve:

- Košnja 1x v tekočem letu po 10. 6.
- Košnja mora biti izvršena do 15. 10.
- Mulčenje ni dovoljeno
- Obvezno spravilo v obliki mrve
- Siliranje ni dovoljeno
- Obvezna opustitev gnojenja
- Požiganje ni dovoljeno
- Ohranjanje specifičnih struktur
- Odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst rastlin - ITVr
- Čistilna košnja po potrebi
- Travniških površin ni dovoljeno spreminjati v druge rabe

- **Podukrep 1B**

Obvezne zahteve:

- Kombinacija ene košnje in ene paše v tekočem letu ALI do dve paši v tekočem letu
- Paša 5-8 tednov po košnji/prvi paši
- Prvič se travnik kosi ali pase po 10. 6. tekočega leta
- Raba travnika mora biti izvršena do 15. 10. posameznega leta
- Paša živali v čredinkah

- Celoletna paša na prostem ni dovoljena
 - Mulčenje ni dovoljeno
 - Obvezno spravilo v obliki mrve
 - Siliranje ni dovoljeno
 - Obvezna čistilna košnja nepopašenih delov po drugi paši
 - Obvezna opustitev gnojenja
 - Požiganje ni dovoljeno
 - Ohranjanje specifičnih struktur
 - Odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst rastlin - ITVr
 - Travnških površin ni dovoljeno spreminjati v druge rabe
- **Izbirne zahteve za podukrep 1A in 1B:**
 - Košnja s strižno kosilnico;
 - Prilagojena višina odkosa;
 - Prilagojena košnja/paša;
 - Nepokošen/nepopasen pas;
- **Podukrep 1C: vzpostavitev površin**
Obvezne zahteve:
 - Strokovna služba varstva narave določi obseg odstranitve zarasti
 - Odstranjevanje lesnate vegetacije se lahko izvaja med 1. 8. in 1. 3.
 - Odstranjevanje lesnate vegetacije s pašo dovoljeno celo leto v letu odstranjevanja zarasti
 - Drevesa se odstrani kot posek z ročno motorno žago
 - Grmovno zarast in steblikovje se odstranjuje ročno ali s strojnim mulčenjem brez poseganja v podlago, ali s pomočjo pašne živine
 - Na razgaljenih površinah je potrebno vzpostaviti travno rušo
 - Ohranjanje specifičnih struktur

Priloga 5: UKREP 1: Ohranjanje in vzpostavitev površin, primernih za travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*), in vzhodnih submediteranskih suhih travišč (*Scorzoneretalia villosae*) - HT 62A0 oz. travnikov s prevladujočo stožko (*Molinia spp.*) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) – HT 6410 v Slovenski Istri.

4.4.2 U2: Izboljšanje (vzpostavitev) in upravljanje površin za barjanskega okarčka (*Coenonympha oedippus*) na suhih traviščih v Slovenski Istri

- **Podukrep 2A**

Obvezne zahteve:

- Košnja ali paša se izvede samo na polovici površine prvič po 1. 8. tekočega leta
- Raba travnika mora biti izvršena do 15. 10. posameznega leta
- Mulčenje travnikov ni dovoljeno
- Spravilo travinja je obvezno, v obliki mrve
- Siliranje ni dovoljeno
- Paša se izvaja v čredinkah
- Po končani paši je obvezna čistilna košnja
- Obvezna opustitev gnojenja
- Požiganje ni dovoljeno
- Ohranjanje specifičnih struktur
- Odstranjevanje invazivnih tujerodnih vrst rastlin - ITVr
- Travniških površin ni dovoljeno spreminjati v druge rabe

Izbirne zahteve:

- Košnja s strižno kosilnico
- Prilagojena višina odkosa

- **Podukrep 2B**

Obvezne zahteve:

- Strokovna služba varstva narave določi obseg odstranitve zarasti
- Odstranjevanje lesnate vegetacije se lahko izvaja med 1. 8. in 1. 3.
- Odstranjevanje lesnate vegetacije s pašo dovoljeno celo leto v letu odstranjevanja zarasti
- Drevesa se odstrani kot posek z ročno motorno žago
- Grmovno zarast in steblikovje se odstranjuje ročno ali s strojnim mulčenjem brez poseganja v podlago ali s pomočjo pašne živine
- Na razgaljenih površinah je potrebno vzpostaviti travno rušo
- Ohranjanje specifičnih struktur

Priloga 6: UKREP 2: Izboljšanje (vzpostavitev) in upravljanje površin za barjanskega okarčka (*Coenonympha oedippus*) na suhih traviščih v Slovenski Istri.

4.5 Analiza hranilne vrednosti krme

V okviru projekta načrtujemo odvzem vzorcev krme iz prioriternih površin in analizo hranilne vrednosti v treh različnih časovnih okvirjih – maj, junij, avgust. Namen poskusa je, da se določi vpliv različnih načinov upravljanja s travišči na hranilno vrednost krme. S tem bomo pridobili pomembne informacije, ki bodo lahko v prihodnje služile za izboljšavo izračunov višine plačil za posamezne načine prilagojenega kmetovanja. Poleg tega bomo z analizo pridobili natančnejše podatke za določitev optimalnega upravljanja trajnih travnikov, kjer bo obdelava prilagojena tako ohranjanju izbranih vrst in habitatov kot tudi potrebam kmetije za pridobivanje krme. Izvedba poskusa je predvidena na prioriternih površinah na treh različnih mikrolokacijah.

5. Konkretni aktivnosti za ohranjanje izbranih HT in vrst metuljev

V nadaljevanju dokumenta je podan načrt konkretnih aktivnosti na terenu, ki bodo izvedene z namenom spodbujanja prilagojene kmetijske prakse na prioriternih površinah. Prilagojena kmetijska praksa, ki omogoča ohranitev izbranih vrst metuljev in HT, je predpisana v dveh predhodno predstavljenih ukrepih. Z različnimi aktivnostmi bomo poskušali spodbuditi kmete k vključitvi površin, predvsem prioriternih, v projekt in k vpisu v IRP18.03 operaciji BK.1 ali BK.6 ter IRP42 operacijo LO.1.

5.1 Seznanjanje kmetij s projektom in z ukrepi za ohranjanje izbranih HT in vrst metuljev

- **Seznanjanje kmetij s projektom in izvedba individualnih razgovorov**

Konec leta 2021 in v začetku 2022 smo izvedli individualne razgovore s šestimi kmetijami, ki imajo v upravljanju površine, na katerih je bila popisana vsaj ena izmed izbrane vrste ali HT ter se ukvarjajo z različnimi kmetijskimi dejavnostmi in z eno kmetijo, ki površin na območju nima, se pa zanima za možnost najema travniških površin tudi znotraj območja. Predstavili smo jim projekt in načrtovane aktivnosti. Z vsakim kmetom smo skupaj izpolnili anketni vprašalnik. Trije od vprašanih imajo kmetijsko dejavnost kot popoldansko dejavnost, ostali trije pa kot glavno. Od šestih kmetov jih ima pet travniške površine za namen pridelave krme oziroma pašnike, en pa jih namerava spremeniti v površine s trajnimi nasadi. Dva kmeta od vseh vprašanih nimata travojedih živali, štirje od vprašanih pa se ukvarjajo tudi s pridelavo oljk in/ali grozdja, dva v večjih količinah. Travnike površine na območju povprečno kosijo po 1. juniju, krmo pospravijo kot suhe bale. Dva od šestih izvajata po končani košnji, navadno pozno jeseni ali zgodaj pomladi tudi mulčenje lesne zarasti in poganjkov na travniku. V času razgovorov ni imel nihče vpisanih površin v KOPOP operacijo HAB. V letu 2022 sta dva od vprašanih vpisala del površin v KOPOP operacijo HAB. Morebiten vstop v projekt so pogojevali z višino sredstev in zahtevnostjo ukrepa ter tudi s samim trajanjem obvez (Priloga 7: Poročilo – uvodni individualni razgovori s kmeti, Slovenska Istra, Elena Štendler, KGZ NG).

- **Seznanjanje kmetij s projektom in ukrepi s pošiljanjem dopisov in anket**

Od skupno 160 kmetij, ki imajo na območju v upravljanju površine s prioritetami za izbrane vrste metuljev in HT, smo v začetku septembra 2022 poslali dopis z informacijami o projektu in ukrepih

ter anketni vprašalnik. Z anketnim vprašalnikom želimo od posamezne kmetije pridobiti informacije o usmerjenosti kmetije, površinah, ki jih obdeluje in na kakšen način, za kakšen namen obdeluje travniške površine, ali potrebuje dodatne travniške površine ter kakšne so omejitve za morebitno vključitev v projekt.

Na elektronske naslove smo poslali povezavo do ankete na spletnem panelu 1KA, po navadni pošti v tiskani obliki. Ponudili smo jim tudi možnost izpolnjevanja ankete skupaj s kmetijsko svetovalko v pisarni KGZ NG, Kmetijsko svetovalna služba – izpostava Koper (v nadaljevanju KSS Koper) ali da izpolnjeno anketo v tiskani obliki prinesejo tudi na KSS Koper. V celoti izpolnjeno anketo smo nagradili s praktičnim darilom (promocijska beležka in/ali torba). Zaradi majhnega števila izpolnjenih in vrnjenih anket v obdobju enega meseca smo kmete v začetku oktobra 2022 ponovno pisno (e-mail, navadna pošta) pozvali k reševanju, vendar smo tudi po preteku dodatnega meseca prejeli zelo malo izpolnjenih anket. Kmetije, ki anket niso izpolnile in imajo v upravljanju travniške površine večje od 0,1 ha, smo v sredini novembra 2022 dodatno telefonsko spodbudili k izpolnjevanju in oddaji anket. Večina omenjenih so na to pozabili in eni so v pogovoru prosili, naj jim anketo ponovno pošljemo po navadni pošti, drugi naj ponovno posredujemo povezavo do ankete. Nekaterim pa je bilo ljubše, da smo jih po dogovoru obiskali na domu in skupaj z njimi izpolnili anketo. Obenem smo jim predstavili tudi vsebino in okvirno višino plačila za ukrepa, ki smo ju oblikovali v okviru projekta za travniške površine za to območje. Po telefonskem opomniku smo dodatno pridobili še devet izpolnjenih anket. Analiza odgovorov bo pripravljena predvidoma do konca januarja 2023.

S kmetijami, od katerih nismo prejeli rešenih anket in tudi nimamo drugih kontaktov razen poštnega naslova, bomo ponovno poskusili vzpostaviti stik z vabilom na delavnico. V primeru udeležbe jih bomo prosili še za izpolnitev ankete ter GDPR izjave za obveščanje o in vključevanje v projektne aktivnosti.

- **Predstavitev projekta in ukrepov po krajevnih skupnostih - predstavitev za kmete**

Na območju se v celoti nahaja krajevna skupnost (KS) Sv. Peter, pretežni del krajevnih skupnosti Šmarje, Boršt, Padna in Nova Vas ter manjši del krajevnih skupnosti Gradin, Marezige, Vanganel in Sečovlje. Predstavitve aktivnosti, ki se jih bo v okviru projekta izvajalo na pilotnem območju, bodo organizirane na dveh izbranih lokacijah krajevnih skupnosti. S pošiljanjem vabil na domače naslove bomo na delavnice povabili kmetije, ki imajo v upravljanju površine s prioriteta za izbrane vrste metuljev in HT. V primeru majhnega števila prijav jih bomo nekaj dni pred dogodkom dodatno spodbudili k udeležbi še preko elektronske pošte in/ali telefonskega klica. Natisnjena vabila bodo objavljena tudi na oglasnih deskah izbranih Krajevnih skupnosti. Vsi prebivalci izbranih krajevnih skupnosti pa bodo prejeli vabila preko različnih skupin socialnih omrežij (viber).

Na delavnici bomo na kratko predstavili projekt LIFE-IP NATURA.SI, predlog aktivnosti, ki se nanaša na prilagojeno kmetovanje za ohranjanje izbranih vrst in HT ter napovedali objavo javnega poziva: »Istrijani za travnike«, preko katerega se bodo kmetije v bodoče lahko vključile v projektne aktivnosti. Po končani predstavitvi bomo čas namenili diskusiji oz. odprtemu pogovoru s kmeti za reševanje vprašanj in dilem, ki se bodo pojavile tekom predstavitve.

- **Predstavitev projekta in ukrepov na lokalnih dogodkih povezanih s kmetijsko tematiko**

Seznam potencialnih dogodkov, na katerih lahko izvedemo predstavitev projekta in ukrepov:

- Dnevi kmetijstva Slovenske Istre (Koper) - začetek oktobra
- Praznik malvazije in česna v Novi vasi (KS Nova Vas) - julij
- Praznik olja in blitve v Padni (KS Padna) - april
- Diši po Istri v Krkavčah (KS Šmarje),
- Praznik refoška – Marezige (praznik vseh vinogradnikov iz celotnega okoliša) - maj
- Gastronomski zakladi Istre in morja – Marlstra (KS Sv. Peter) - junij

- **Predstavitev projekta in ukrepov v lokalnih in drugih časopisih**

Sočasno z javnim pozivom bomo pripravili sporočilo za medije in novice za objavo v sledečih lokalnih in drugih časopisih:

- Zelena dežela – glasilo KGZS
- KP MOK – občinski časopis – vsa gospodinjstva
- Obala plus – časopis
- Bobnič/La Crida – občinski časopis – Izola (izide 3x letno: aprila/maja, julija in oktobra)
- Časopis Megafon (izdaja AK NET, telekomunikacije, d.o.o., Prešernova ulica 4a, 6310 Izola - <https://megafon.si/>)
- Obala plus – medijski portal (<https://obalaplus.si/>)
- Regional – medijski portal (<https://www.regionlobala.si/>)
- Primorske novice
- Murva – KS Šmarje, KS Padna, KS Sv. Peter
- Tiskane lokalne novice različnih medijev – KS Nova Vas nad Dragonjo

- **Priprava javnega poziva do aprila 2023**

Do sredine aprila bomo pripravili in objavili javni poziv za vključitev kmetij v projekt z naslovom: »Istrijani za travnike«. Javni poziv bo objavljen tako na spletni strani KGZ NG in Natura2000.si ter

tudi v različnih medijih. O tem bomo kmetije, ki obdelujejo površine s prioritetaми, posebej pisno obvestili. Na območju je 52 kmetij s prioritetaми površinami, ki imajo med vpisanimi površinami tudi trajne travnike, od teh je 11 kmetij, ki redijo travojede živali.

5.2 Podpora kmetijskim svetovalcem pri okrepljenem svetovanju in razlagi učinkov ukrepov

- **Usposabljanje območnih kmetijskih svetovalcev**

Za območne kmetijske svetovalce bomo pripravili delavnice s predstavitvijo projekta in projektnih ukrepov ter IRP18.03 operacij BK.1 in BK.6 ter IRP42 operacije LO.1. Delavnice so namenjene dodatni podpori in izobraževanju svetovalcev, da bodo tako na terenu (individualna svetovanja, kmetijska svetovanja,...) kot tudi v pisarni ob izpolnjevanju zbirnih vlog seznanili kmetije s projektom ter spodbujali k vpisu v omenjene operacije ter v projektne ukrepe. Delavnice bodo izvedene do začetka vlaganja zahtevkov SKP v letu 2023.

- **Priprava podpornega gradiva za kmetijske svetovalce**

Za svetovalce se bosta pripravila dva predloga:

- predlog svetovanja za kmetije, ki imajo v upravljanju travniške površine brez prioritetaм s poudarkom na razlagi operacij BK.1 in BK.6 ter LO.1
- predlog za svetovanje za kmetije, ki upravljajo s prioritetaми površinami s poudarkom na razlagi projektnih ukrepov ter tudi operacij BK.1 in BK.6 ter LO.1.

Gradivo bo pripravljeno do delavnice za svetovalce iz prejšnjega odstavka.

- **Priprava gradiva/letakov za kmete z informacijami o projektu, projektnih ukrepih in operacijah BK.1, BK.6 in LO.1**

Pripravili bomo gradivo/letake za kmete, kjer bodo zbrane ključne informacije o projektu in ukrepih ter o IRP18.03 operacijah BK.1 in BK.6 ter IRP42 operaciji LO.1. Letaki bodo na razpolago kmetijskim svetovalcem, da jih bodo lahko delili ob svetovanju na terenu oziroma v pisarni ter bo pripravljeno do začetka vlaganja zahtevkov SKP v letu 2023 v tiskani in elektronski obliki.

- **Okrepljeno svetovanje in razlaga učinkov ukrepov**

Svetovanje oz. seznanjanje kmetij z IRP18.03 operacijami BK.1 in BK.6, z IRP42 operacijo LO.1 ter seznanjanje s projektom LIFE-IP NATUIRA.SI. SI bo potekalo na dva načina:

- **Seznanjanje kmetij s projektom ter IRP18.03 operacijami BK.1 in BK.6 ter IRP42 operacijo LO.1**

Seznanjanje kmetij v pisarni bo potekalo ob vsaki priložnosti, ne glede na vrsto in pomembnost prioritete. Kmetijam bomo podrobno predstavili namen projekta ter katere so njihove prioritete površine za ohranjanje izbranih vrst metuljev in HT. Obenem se jim bomo podrobno razložili zahteve, ki jih bodo morali upoštevati pri vključitvi v projekt in/ali IRP18.03 operaciji BK.1 in BK.6 ter IRP42 operacijo LO.1. Z nosilcem kmetije bomo obenem izpolnili tudi anketni vprašalnik, ki je vezan na izvedbo projektnih ukrepov ne glede na to ali se bo (lahko) vključil v projektne ukrepe.

- **Seznanjanje kmetij s projektom ter IRP18.03 operacijami BK.1 in BK.6 ter IRP42 operacijo LO.1**

Kmetije, ki imajo v upravljanju več oz. večje površine v določeni prioriteti, bomo kontaktirali in se dogovorili za osebni obisk. Seznanjanje bo potekalo po enakem postopku kot v pisarni, le da si bomo ob ustreznem času skupaj z nosilcem kmetije ogledali njihovo prioriteto površino in jim razložili, zakaj je na prioriteten površinah priporočeno prilagojeno upravljanje.

5.3 Informiranje lastnikov s projektom in z ukrepi za ohranjanje HT in vrst metuljev

- **Informiranje lastnikov zemljišč s prioritetai določenimi v projektu in pomenom teh površin ter predlog upoštevanja tega pri oddaji zemljišč v upravljanje**

Lastnike, ki imajo v lasti večja zemljišča, na katerih so prioritete, in se ne ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo, bomo seznanili s pomenom prioriternih površin za ohranitev izbranih vrst in HT ter s projektom in ukrepi. Predstavili jim bomo, na kakšen način lahko prispevajo k ohranitvi izbranih vrst in HT ter jih spodbudili k zagotovitvi primernega upravljanja površin bodisi z oddajo zemljišč v zakup bodisi s samostojnim začetkom izvajanjem upravljanja travniških površin.

- **Informiranje SKGZ RS in Mestne občine Koper o zemljiščih s prioritetai in njihovem pomenu ter predlog upoštevanja tega pri oddaji v najem zemljišč v upravljanje**

Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS ter Mestna občina Koper imata na območju v upravljanju večje površine zemljišč s prioritetai. Predstavili jima bomo zemljišča, na katerih želimo, da se izvaja prilagojena kmetijska dejavnost za ohranjanje izbranih vrst in HT. Spodbudili jih bomo k oddaji teh zemljišč v zakup z obvezujočim upoštevanjem zahtev, kot so predvidene v projektne ukrepih. Ves čas trajanja projekta bomo obema na voljo za pomoč pri reševanju različnih primerov za njihove najemnike.

5.4 Predlog aktivnosti za kmetije, ki se bodo vključile v projekt

Posamezne zahteve projektnih ukrepov na območju Nature 2000 Slovenska Istra so v celoti usmerjene v ohranjanje in izboljšanje stanja izbranih vrst metuljev (travniški postavnež, barjanski okarček) in travniških habitatov (HT 62A0 in HT 6410) ter v preprečevanje zaraščanja površin. S čiščenjem izbranih zaraščenih površin bodo dodatno vzpostavljene nove površine, ki predstavljajo potencialen življenjski prostor omenjenih vrst in HT. Za doseganja rezultatov projekta bomo do sredine aprila pripravili in objavili javni poziv za vključitev prioriternih površin kmetij v projektne aktivnosti oz. ukrepe prilagojenega kmetovanja. Z vsako kmetijo, ki se bo z oddajo vloge v času trajanja javnega poziva s svojimi izbranimi travniškimi površinami želela vključiti v projektne aktivnosti, bomo sklenili sporazum, v katerem bodo določene medsebojne pravice in dolžnosti. Prioritetne površine znotraj območja Nature 2000 Slovenska Istra so bile določene na podlagi izvedenega kartiranja NHT in popisa izbranih vrst metuljev v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI. V primeru, da bo kmetija želela v prilagojeno kmetovanje vključiti (tudi) površine izven prioritet, bo vlogo najprej preučila komisija, ki jo sestavljajo predstavniki partnerjev projekta (KGZ NG, ZRSVN). Po predhodnem pregledu površine bo komisija po vnaprej določenih posebnih strokovnih merilih določila ali je določena površina izven prioritete ustrezna za vključitev v projekt ali ne. V primeru, da bo kmetija želela v prilagojeno kmetovanje vključiti površine, ki se zaraščajo in so na območju določenih prioritet, se bo odstranjevanje zarasti izvedlo preko Ukrepa Odprava zaraščanja na kmetijskih zemljiščih (<https://www.gov.si/zbirke/storitve/odprava-zarascanja-na-kmetijskih-zemljiscih/>), upoštevajoč zahteve, ki so podane v podukrepih 1C in 2B. Pri izpolnjevanju prijavnega obrazca s prilogami in oddaji vloge za pridobitev finančne pomoči za odpravo zarasti bomo nudili vso strokovno podporo in pomoč. Na očiščeni površini se bo po smernicah, ki so podane v podukrepih 1C in 2B vzpostavilo travnato površino, katero bo v nadaljevanju kmet s podpisanim sporazumom prilagojeno upravljal po zahtevah podukrepov 1A, 1B ali 2A. V prilagojeno kmetovanje bo možno vključiti tudi zaraščene površine izven prioritet, v kolikor bodo glede na določena strokovna merila ustrezne.

Poleg tega bomo kmetije spodbujali k vpisu v IRP18.03 operaciji BK.1in BK.6 ter IRP42 operacijo LO.1. V sklopu projekta smo na podlagi sestankov partnerjev projekta, rezultatov opravljenih anket kmetij iz tega območja ter terenskih ogledov in pogovorov s kmetijami določili aktivnosti za kmetije,

ki bodo vstopile v prilagojeno kmetovanje na območju Nature 2000 Slovenska Istra v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI.

Aktivnosti smo razdelili na več sklopov:

- **krepitev zmogljivosti**
 - okrepljeno svetovanje in razlaga učinkov ukrepov
 - administrativno usposabljanje kmetij
 - organizacija drugih usposabljanj na željo kmetov
- **Prilagojeno kmetovanje**
 - finančno nadomestilo – projektna ukrepa
 - finančno nadomestilo – projektna ukrepa in IRP18.03 operacije BK. 1 in BK. 6

5.4.1 Krepitev zmogljivosti kmetij

- **Okrepljeno svetovanje in razlaga učinkov ukrepov**

Vsaki vključeni kmetiji bomo ponudili individualno svetovanje o zahtevah, finančnih sredstvih in učinkih IRP18.03 operacij BK.1 in BK.6 ter IRP42 operacije LO.1.

- **Administrativno usposabljanje kmetij**

Vsaki vključeni kmetiji bomo nudili brezplačno pomoč pri administraciji, ki je obvezna za izplačilo sredstev. Izpolnjevanje evidenc o opravljenem prilagojenem kmetovanju je v večini primerov razlog, da se kmetije ne vključujejo v intervencije strateškega načrta kmetijstva.

- **Organizacija drugih usposabljanj na željo kmetov**

Organizirali bomo različna usposabljanja in delavnice, tako za vključene, kot tudi za kmetije s potencialnimi površinami, ki se zanimajo za vključitev. Aktivnosti bodo kmetijam pomagale pri spoznavanju pomembnosti prilagojenega kmetovanja za ohranjanje narave, izbranih lokalnih vrst in HT ter pomen njihove prisotnosti v lokalnem okolju.

5.4.2 Prilagojeno kmetovanje na prioritetnih površinah

Na prioritetnih površinah bodo kmetije prilagojeno kmetovale v skladu z zahtevami, ki so navedene v posameznih ukrepih v prilogah 5 in 6. Izvajanje prilagojene kmetijske prakse po zahtevah projektnih ukrepov predstavlja tudi nadgradnjo zahtev obstoječih IRP18.03 operacij Strateškega načrta skupne kmetijske politike (v nadaljevanju SN SKP), predvsem operacij BK.1 in BK.6. Kljub

temu vstop v projektne ukrepe prilagojenega kmetovanja ne bo pogojen s predhodnim vstopom v omenjeni IRP18.03 operaciji. Za izpad prihodka iz kmetijske dejavnosti bodo kmetije prejele finančno nadomestilo.

V projektne aktivnosti za prilagojeno kmetovanje želimo vključiti 50 hektarjev travniških površin, da se ohrani in izboljša stanje izbranih vrst metuljev (travniški postavnež, barjanski okarček, hromi volnoritec) in travniških habitatov (HT 62A0 in HT 6410).

- **Finančno nadomestilo – projektna ukrepa**

Izpad prihodka iz kmetijske dejavnosti bomo kmetijam, ki bodo s posameznimi površinami vpisane v enega izmed projektnih ukrepov, v celoti nadomestili z izplačilom finančnega nadomestila iz projektnih sredstev. Finančno nadomestilo v zameno za prilagojeno kmetovanje se bo upravičencem izplačevalo redno in letno od leta 2023 do vključno 2026 in bo vezano na enoto površine (ha) za upravljanje v skladu s sporazumom. Z vključitvijo v projektne aktivnosti in podpisom sporazuma se bo kmetija obvezala, da še vsaj pet let po koncu projekta na vključeni površini izvaja prilagojeno kmetijsko prakso po projektnih zahtevah, kljub temu, da ne bo več prejemala finančnega nadomestila z naslova projekta. Finančna nadomestila za vključitev površine v posamezne zahteve ukrepov v okviru projekta so podana v spodnjih preglednicah 1, 2, 3 in 4.

- **Finančno nadomestilo – projektna ukrepa in KOPOP intervencije**

Sočasno z ozaveščanjem in spodbujanjem izvajanja prilagojenega kmetovanja z vključevanjem kmetij v projektne aktivnosti, bomo za zagotavljanje trajnostne rabe travniških površin poleg ozaveščanja spodbujali tudi vpis v operaciji BK.1 in BK.6 v okviru IRP18.03 ter dodatno v IRP42 operacijo LO.1. U 1, oblikovan v okviru projekta LIFE-IP NATURA.SI, se v določenih zahtevah ujema s posameznimi zahtevami obeh operacij BK.1 in BK.6. Vstopa v projektne ukrepe prilagojenega kmetovanja pa ne bomo pogojevali z vstopom v IRP18.03 operacije. V primeru vpisa IRP18.03 operacij BK.1 ali BK.6 in U 1 na isti površini, bo kmetija pridobila možnost izplačila sredstev iz naslova skupne kmetijske politike v kombinaciji z nadomestilom projektnih sredstev, saj U 1 v tem primeru predstavlja nadgradnjo operacij BK.1 in BK.6. Z vključitvijo v projektne aktivnosti in podpisom sporazuma se bo kmetija obvezala, da še vsaj pet let po koncu projekta na vključeni površini izvaja prilagojeno kmetijsko prakso po projektnih zahtevah, kljub temu, da ne bo več prejemala finančnega nadomestila iz naslova projekta. V primeru sočasnega vpisa v U 1 in operacije BK.1 ali BK.6 na isti površini, pa bo kmetija tudi po koncu projekta prejemala del finančnega nadomestila iz naslova SN SKP (2023 – 2027) do konca programskega obdobja za izvajanje zahtev operacij BK.1 ali BK.6. Kot je že v poglavju 4.4 navedeno, U 2 ni mogoče kombinirati z BK.1 ali BK.6

oziroma katerokoli drugo operacijo znotraj IRP 18.08, ki jo je možno v okviru SKP vpisati na pilotnem območju Slovenska Istra. Projektni ukrep U 2 namreč predvideva rabo samo polovice GERK – a v tekočem letu, medtem ko operacije, ki jih je možno vpisati na območju Nature 2000 Slovenska Istra, zahtevajo rabo celotnega GERK – a vsaj enkrat na leto. V primeru vpisa U 2 in možne operacije v okviru IRP 18.03 na isti površini bi tako projektni ukrep U 2 kmetu onemogočal izvajanje operacije BK.1 ali BK.6. ARSKTRP, kot nadzorni organ za izvajanje intervencij iz naslova SN SKP, pri kontroli zagotovo ne tolerira izjeme, saj U 2 ni del SN SKP. Pri sočasnem vpisovanju projektnih ukrepov in operacij znotraj IRP18.03 se torej za izhodišče rabe površine v letu vedno vzame zahteve operacij znotraj IRP18.03, projektni ukrep pa je lahko le nadgradnja zaradi strožjih ali vsebinsko drugačnih zahtev.

Višine finančnih nadomestil v primeru kombinacije vpisa U 1 in operacij BK.1 ali BK.6 na isti površini so prikazane v preglednicah 1 in 2. Višina finančnega nadomestila posebej samo za U 1 se v primerjavi s finančnim nadomestilom U 1 v kombinaciji z BK.1 ali z BK.6 razlikujejo, saj so nadomestila iz naslova BK.1 in BK.6 bila oblikovana za vsa oz. več območij Nature 2000 in niso specifično prilagojena na območje Nature 2000 Slovenska Istra. Višine finančnih nadomestil v primeru vključitve v U 2 so podane v preglednicah 3 in 4.

Preglednica 1: Višina finančnega nadomestila za posamezne obvezne zahteve Ukrepa 1 ter izračun višine nadomestil v primeru vpisa IRP18.03 operaciji BK.1 ali BK.6 in posamezne obvezne zahteve Ukrepa 1 na isti površini

PODUKREP OBVEZNE ZAHTEVE	Višina plačila (€/ha)											
	Košnja				Paša - velike živali (VŽ)				Paša - drobnica (D)			
	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1	U1+BK.6	U1	U1+BK.1	U1+BK.1-II	U1+BK.6	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6
1 A KOŠNJA	664,55	576,42 (263,50+312,92)	625,53 (263,50+362,03)	512,50 (263,50+249,00)								
čistilna košnja *	59,78											
1 B KOŠNJA-PAŠA	Košnja je upoštevana v znesku finančnega nadomestila pri paši VŽ in D				597,05	636,42 (323,50+312,92)	685,53 (323,50+362,03)	512,50 (263,50+249,00)	709,05	748,42 (435,50+312,92)	797,53 (35,50+362,03)	512,50 (263,50+249,00)
čistilna košnja *					59,78				59,78			
1 B PAŠA-PAŠA čistilna košnja **					255,78	586,70 (255,78+312,92)	618,28 (255,78+362,03)	385,00 (136,00+249,00)	367,78	680,70 (367,78+312,92)	729,81 (367,78+362,03)	385,00 (136,00+249,00)

* čistilna košnja se izvede po potrebi, zato je nadomestilo izplačano v letu, ko je čistilna košnja izvedena

** čistilna košnja je obvezna, ker je edina raba travnika paša, nadomestilo za čistilno košnjo je že vključeno v vrednost nadomestila

LEGENDA:	Vir in višina finančnega nadomestila (€/ha)
U1	Projektni ukrep LIFE-IP NATURA.SI
BK.1 - I	BK.1 - I stopnja; 312,92
BK.1 - II	BK.1 - II stopnja; 362,03
BK.6	249,00

Preglednica 2: Višina finančnega nadomestila za posamezne izbirne zahteve Ukrepa 1 ter višina nadomestil v primeru vpisa v IRP18.03 operacij BK.1 ali BK.6 in izbirnih zahtev Ukrepa 1 na isti površini

IZBIRNE ZAHTEVE možna kombinacija s podukrepom	Višina plačila (€/ha)											
	Košnja				Paša - Velike živali (VŽ)				Paša - Drobnica (D)			
	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6	U1	U1+BK.1-I	U1+BK.1-II	U1+BK.6
Košnja s strižno kosilnico 1A ali 1B (košnja-paša)	43,40				43,40*				43,40*			
Prilagojena višina odkosa 1A ali 1B (košnja-paša)	256,70				256,70*				256,70*			
Prilagojena košnja (1/2 po10.6&1/2po1.8.) 1A	192,85	102,00	102,00	102,00								
Prilagojena košnja (v celoti po 1.8.) 1A	204,00	204,00	204,00	204,00								
Prilagojena paša (1/2 po10.6&1/2po1.8.)1B					343,55	343,55	343,55	335,75	343,55	343,55	343,55	335,75
Prilagojena paša (v celoti po 1.8.) 1B					272,00	272,00	272,00	272,00	272,00	272,00	272,00	272,00
Prilagojena košnja - paša (1/2 po10.6&1/2po1.8.)1B	Košnja je upoštevana v znesku finančnega nadomestila pri paši VŽ in D				184,44	212,04	212,04	208,25	240,44	156,04	156,04	208,25
Prilagojena košnja - paša (v celoti po 1.8.) 1B					204,00	144,00	144,00	204,00	204,00	32,00	32,00	204,00
Nepokošen/nepopasen pas 1A ali 1B	67,90	67,90	67,90 (18,79+49,11)	67,90	67,90	67,90	67,90 (18,79+49,11)	67,90	67,90	67,90	67,90 (18,79+49,11)	67,90

*v primeru izvajanja izbirnih zahtev, se sredstva izplačajo, če se košnja (1. raba pri podukrepu 1B košnja - paša) izvede s strižno kosilnico in/ali prilagodi višino odkosa

LEGENDA:	višina finančnega nadomestila (€/ha)
U1	Projektni ukrep LIFE-IP NATURA.SI
BK.1 - II stopnja	362,03

Preglednica 3: Višina finančnega nadomestila za posamezne obvezne zahteve Ukrepa 2

PODUKREP	OBVEZNE ZAHTEVE	Višina plačila (€/ha)		
		Košnja	Paša - Velike živali (VŽ)	Paša - Drobnica (D)
		U2	U2	U2
2 A	KOŠNJA	917,45		
	čistilna košnja po potrebi *	59,78		
2 A	KOŠNJA - PAŠA	Košnja je upoštevana v znesku finančnega nadomestila pri paši VŽ in D	607,79	663,79
	čistilna košnja po potrebi *		59,78	59,78
2 A	PAŠA - PAŠA		603,89	659,89
	obvezna čistilna košnja **			

* čistilna košnja se izvede po potrebi, zato je nadomestilo izplačano letu, ko je čistilna košnja izvedena

** čistilna košnja obvezna, ker je edina raba travnika paša, nadomestilo za čistilno košnjo je že vključeno v vrednost nadomestila

Preglednica 4: Višina finančnega nadomestila za posamezne izbirne zahteve Ukrepa 2

PODUKREP	IZBIRNE ZAHTEVE	Višina plačila (€/ha)		
		Košnja	Paša - Velike živali (VŽ)	Paša - Drobница (D)
		U2	U2	U2
2A (košnja ali košnja - paša)	košnja s strižno kosilnico	36,90	36,90*	36,90*
2A (košnja ali košnja - paša)	prilagojena višina odkosa	68,00	68,00*	68,00*

*v primeru izvajanja izbirnih zahtev, so sredstva izplačana vsako drugo leto oz. v letih, ko se na površini izvaja košnja (ne paša)

6. ČASOVNICA konkretnih aktivnosti

Priloga 8: Časovnica konkretnih aktivnosti

7. Ohranjanje ostalih izbranih vrst

Za ostale izbrane vrste, ki jih obravnavamo na območju, smo zbrali predloge ukrepov in predlagane lokacije izvedbe ukrepov, ki so jih podali strokovnjaki. Projektnih sredstev za izvedbo konkretnih akcij na terenu za te izbrane vrste nimamo, zato bomo iskali možnosti financiranja iz sistemskih sredstev in drugih finančnih mehanizmov. Za vse vrste bomo v okviru projekta izvajali komunikacijske aktivnosti z namenom boljšega poznavanja ogroženih in varovanih vrst na območju ter preprečevanja posegov, ki bi negativno vplivali nanje. Za posamezno vrsto oziroma smiselno skupino vrst (npr. dvoživke in močvirna sklednica) bomo v primeru dodatnih finančnih sredstev na podlagi v nadaljevanju podanih predlogov pripravili podrobnejši načrt aktivnosti za ohranitev ali izboljšanje njihovega stanja.

7.1 Progasti gož (*Elaphe quatuorlineata*)

Progasti gož je glede na rezultate izvedenih popisov (Žagar in sod., 2020) in izvedeno akcijo vezan na ožje območje porečja reke Dragonje, vključno s širšim območjem pritokov Vangannelskega jezera, flišnim gričevjem Slovenske Istre, z značilnimi HT predvsem toploljubnimi hrastovimi gozdovi, ponekod gozdovi s črničevjem, sestoji brina in travišči, na Sv. Štefanu in Steni pa tudi s karbonatnimi skalnimi pobočji. Analiza habitatnih značilnosti najdišč progastega goža v Slovenski Istri je pokazala, da za svoj življenjski prostor preferenčno izbira travnike in grmišča, gozd in obdelovalne površine (oljčni nasadi, sadovnjaki, vinogradi). Osebkci se najraje zadržujejo v bližini suhozidov, skal in kolovozov (nad 40% vseh najdišč). Na manjšem številu najdišč pa so bili prisotni tudi kupi materiala (18%) in betonski zidovi (12%). Največjo grožnjo najverjetneje predstavlja zmanjševanje in fragmentacija življenjskega prostora; odstranjevanje in opuščanje tradicionalne gradnje suhozidov, izguba grmišč, gozdnih robov, čiščenje robne vegetacije in izguba suhih travnikov. Stanje populacije progastega goža na območju IP Slovenska Istra je še vedno razmeroma slabo poznano, najdbe juvenilnih osebkov pa kažejo na to, da se vrsta na širšem območju Slovenske Istre uspešno razmnožuje (Žagar s sod., 2020).

7.1.1 Predlog ukrepov

Za ohranitev habitata in za dolgoročno varstvo progastega goža na območju Nature 2000 Slovenska Istra se predlaga:

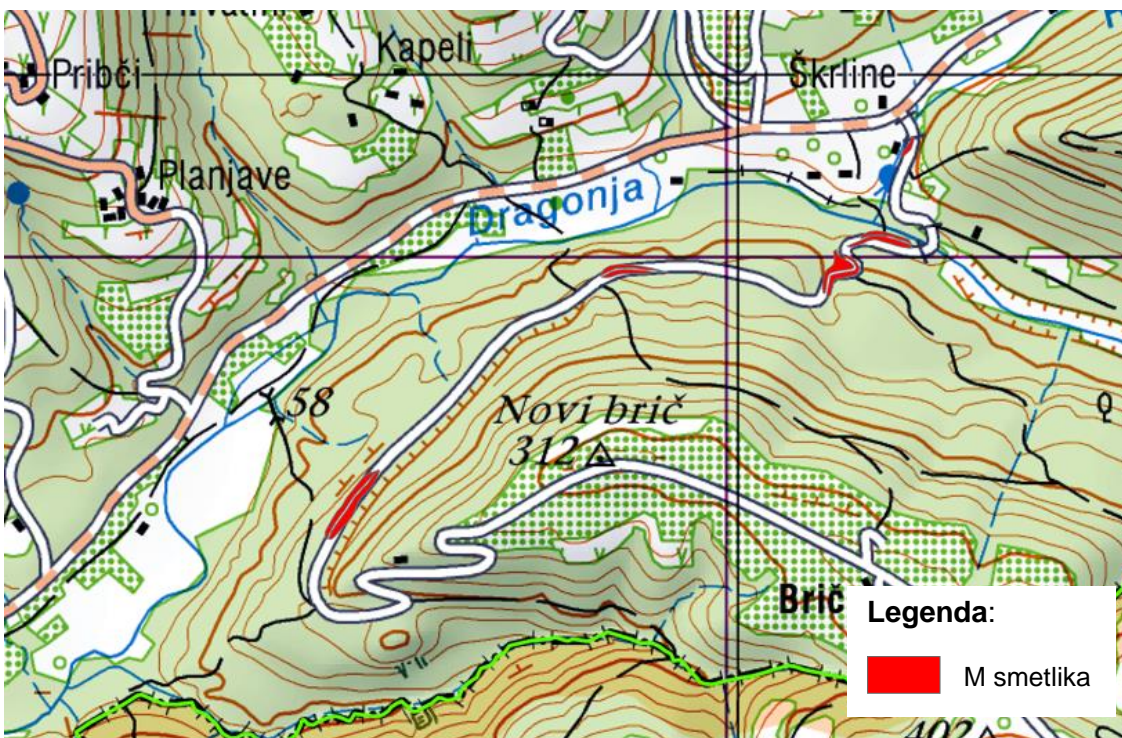
- ohranjanje prisotnosti in raznolikosti tradicionalnih krajinskih struktur: tradicionalno grajeni suhozidi, mejice, itd.
- obnavljanje suhozidov na tradicionalen način; npr. ob obnovi se ne betonira ali drugače zapira lukenj in odprtih prostorov med kamenjem, ohranja se strukturna raznolikost, npr. obnova krajših odsekov, med katerimi se pušča starejše, nekoliko zaraščene in delno podrte suhozide ter namensko puščanje lukenj in razpok
- spodbujanje in ohranjanje mozaičnosti kulturne krajine z ohranjanjem grmišč, dreves in nepokošenih delov travnišč,
- ohranjanje in spodbujanje ekstenzivnega obdelovanja kmetijskih površin
- vpeljevanje ekološkega kmetovanja na trenutno bolj intenzivno obdelovanih površinah.

Podrobnejše usmeritve in ukrepi so navedeni v končnem poročilu o evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in HT na IP območjih - Akcija A.1.2: Območje Slovenska Istra (SI3000212): Progasti gož (*Elaphe quatuorlineata*), ki je dostopno na spletni povezavi: https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_progasti_goz_Elaphe_quatuorlineata_Istra_NIB_2020.pdf

7.2 Marchesettijeva smetlika (*Euphrasia marchesettii*)

Marchesettijeva smetlika se je na območju do leta 2020 pojavljala skupno na 20 nahajališčih z več kot 5000 cvetočimi rastlinami. Večina osebkov se pojavlja v območju cestnih brežin, ki so v območju rednega vzdrževanja obcestnih brežin s košnjo. Manjšina osebkov uspeva na rastiščih naravne erozije osojnih flišnih brežin in prav tako na travniških rastiščih. Obsežnost cvetoče populacije je v veliki meri odvisna od vremenskih razmer posameznega leta predvsem zaradi jesenskega cvetenja in semenjenja. Obsežne cvetoče populacije so pričakovane le v dobro namočenih letih v jeseni, zato enkratno štetje cvetočih osebkov ni zadosten kazalnik stanja populacije (Jogan, 2020). Večina trenutno znanih rastišč z najštevilčnejšimi populacijami je vzdrževanih s košnjo obcestnih brežin na cestnem odseku Škrlina – Novi Brič (Slika 2). Celotno poročilo o evidentiranju izhodiščnega stanja Marchesettijeve smetlike (v nadaljevanju M. smetlika) na pilotnem območju je dostopno na povezavi: https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_Marchesettijeva_smetlika_Euphrasia__marchesettii_Istra_UL_2020.pdf

Populacije *M. smetlike* na naravnih rastiščih ogroža predvsem zaraščanje opuščenih mokrotnih travnikov in naravni večji podori erodiranih brežin. Rastišča, ki so v območju vzdrževanja obcestnega pasu, pa so ogrožena zaradi nepravilno izvedenih cestno vzdrževalnih del. Prav zaradi neprilagojene interventne izvedbe vzdrževalnih del konec leta 2020 in v začetku leta 2021 je bila populacija *M. smetlike* na obravnavanem območju močno prizadeta ter si še dolgo ne bo opomogla.



Slika 2: Rastišča Marchesettijeve smetlike na cestnem odseku Škrline - Novi Brič.

7.2.1 Predlog ukrepov

Za ohranitev habitata in za dolgoročno varstvo vrste se predlaga:

- rastišča na obcestnih brežinah, ki so vzdrževana z redno vzdrževalno košnjo, se kosi v poznem poletju in jeseni, ne prenizko, redna košnja nujna,
- ožje območje varovanja se na novo določi, prav tako širše območje varovanja, ki naj obsega povezavo med vsemi znanimi populacijami ter primerno eksponirana pobočja s puferskim pasom med njimi,

- vsakoletno spremljanje stanja vseh znanih populacij skupaj z ugotavljanjem primernosti vzdrževanja, ugotavljanje korelacije z meteorološkimi pogoji v poznem poletju in jeseni, ter primerno ukrepanje, če se izkaže, da je vzdrževanje katerega od rastišč neprimerno,
- podrobnejše raziskave biologije in ekologije te vrste, tako na slovenskih kot na italijanskih rastiščih, z namenom učinkovitejšega varovanja.

7.2.2 Izvedene aktivnosti

V dogovoru z načrtovalcem vzdrževalnih del Mestno občino Koper in izvajalcem del Cestnim podjetjem Koper d.d. smo pripravili naravovarstvena izhodišča z usmeritvami za prilagojeno vzdrževanje obcestnih brežin z namenom varovanja rastišč M. smetlike na cestnem odseku Škrline – Novi Brič. Usmeritve so namenjene prilagoditvi tako rednih letnih del, kot tudi izvedbi del v primeru naravnih nesreč, kot je podor brežine. Pred vsakim načrtovanim posegom v brežino in v odvodne jarke bo vzdrževalna služba načrtovane posege uskladila z ZRSVN. Enako tudi v primeru naravnih nesreč, ko se bo na licu mesta dogovorilo o ustrezni sanaciji. Podrobne usmeritve so navedene v naravovarstvenih izhodiščih za upravljanje nahajališča Marchesettijeve smetlike (*Euphrasia marchesettii*) na območju cestnega odseka Škrline – Novi Brič v Slovenski Istri, ki so dostopna na povezavi:

https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/C.1.1_Naravovarstvena_izhodišca_upravljanje_M_smetlika_Istra_ZRSVN_UL_2022.pdf

7.3 Koščenic (*Austropotamobius pallipes*)

Koščenec (imenovan tudi primorski koščak) poseljuje celotno reko Dragonjo na dolžini 18,2 km in pritoka Rokava na dolžini štiri km ter Dernarnik na območju Nature 2000 Slovenska Istra. Večina drugih pritokov je za življenje koščenca neprimernih, vendar dejavnosti v zaledju teh pritokov ali neposredno na njih vplivajo tudi na habitat koščenca v reki Dragonji. Gostota rakov ni enakomerna, v višjih gostotah so prisotni le na nekaj lokacijah. Takšni odseki so zelo kratki in za dolgoročno preživetje vrste ključni (Govedič, 2021). Za obstoj koščenca so problematični predvsem posegi, ki se na vodotokih izvajajo brez ustreznih dovoljenj, samovoljno s strani lastnikov priobalnih zemljišč. Škodljivi so vsi posegi, ki imajo za posledico izginjanje tolmunov, širjenje struge in odstranjevanje proda iz matice struge vodotokov ter odstranitev obrežne vegetacije. Škodljivo je tudi spiranje finih delcev z razgaljenih površin v neposredni bližini vodotokov in večjih preoranih površin na strmih

pobočjih, ki v vodotoku zapolnjujejo intersticijski prostor in lahko v sušnih mesecih ustvarjajo celo anoksične razmere.

7.3.1 Predlog ukrepov

Za ohranitev še obstoječega habitata in za dolgoročno varstvo vrste se predlaga:

- zaustavitev vseh del v strugi reke Dragonje
- strogo varstvo obrežne vegetacije,
- zmanjšanje vnosa finih delcev,
- komunikacijske aktivnosti glede prenašanja vrst in
- analizo rabe vode v porečju Dragonje.

Podrobnejše usmeritve in ukrepi so navedeni v končnem poročilu Koščenc (*Austropotamobius pallipes*) na območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212), ki je dostopno na spletni povezavi: https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_koscenec_A_pallipes_Istra_CKFF_2021.pdf

7.4 Hribski urh (*Bombina variegata*)

Na območju je bilo pregledanih 225 različnih vodnih lokalitet, od katerih je bilo 177 potencialnih habitatov za hribskega urha. Hribski urh je bil popisanih na 51 lokalitetah, večinoma nad dolino reke Dragonje in njenih pritokov, kjer so očitno bolj primerni vodni habitati za vrsto. Najpomembnejši vodni habitati hribskega urha na raziskovanem območju so vode umetnega nastanka (kali, korita in druge oblike zbiralnikov vode). Poleg omenjenih voda so pomembni še gozdni deli potokov. Omejujoč dejavnik pri razširjenosti vrste ni kopenski habitat, temveč število razpoložljivih vodnih habitatov. Na območju Nature 2000 Slovenska Istra je stanje ohranjenosti hribskega urha ocenjeno kot neugodno. Razlogi za to so med drugim tudi nestalne vodne razmere, ki povzročajo nestabilen razmnoževalni uspeh vrste. Razmnoževanje je slabše tudi v vodnih virih s prisotnimi ribami in z malo ali brez vodnega rastlinja. Območje razširjenosti vrste se najverjetneje ne zmanjšuje, je pa na območju opazen trend zmanjševanja števila vodnih habitatov (Lešnik, 2021).

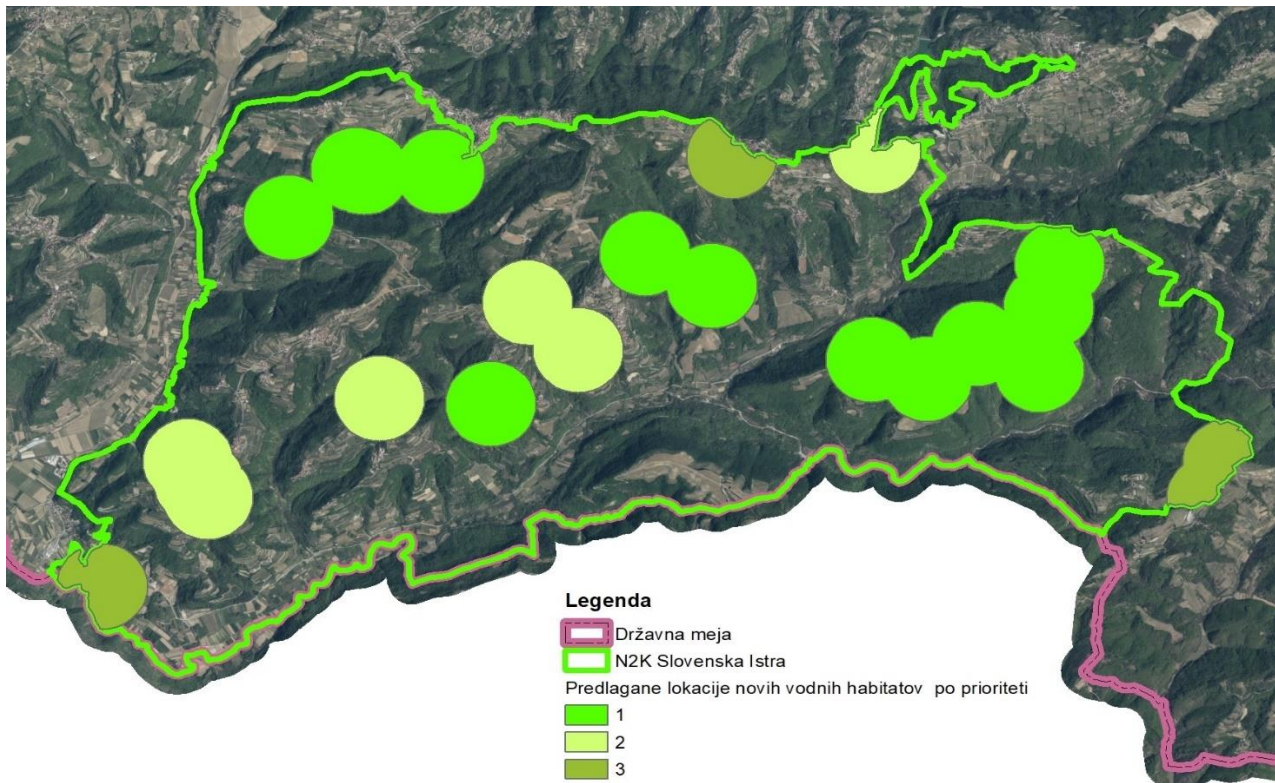
7.4.1 Predlog ukrepov

Za ohranitev habitata in za dolgoročno varstvo vrste se predlaga:

- obnova obstoječih ali vzpostavitev novih vodnih teles (ustrezna mreža vodnih teles) (Slika 3) vsaj na razdalji 500 m okoli znanih najdišč,
- na razdalji 500 m okoli obstoječih najdišč – kalov, korit, zbiralnikov vode, vodnjakov skupno vzpostaviti najmanj tri do pet primernih različno velikih kalov v medsebojni oddaljenosti nekaj 10 m,
- redno vzdrževanje stoječih vodnih teles,
- odstranitev rib in tujerodnih vrst želv iz vseh stoječih voda,
- nadzor nad odvzemom vode iz vodnih habitatov (predvsem stoječih voda).

Podrobnejše usmeritve in ukrepi so navedeni v končnem poročilu Hribski urh (*Bombina variegata*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212), ki je dostopno na spletni povezavi:

https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_hribski_urh_Bombina_variegata_Istra_CKFF_2021.pdf



Slika 3: Predlagana območja vzpostavitve novih vodnih habitatov po prioritetah na pilotnem območju.

7.5 Veliki pupek (*Triturus carnifex*)

Na območju je bilo pregledanih 223 različnih vodnih lokalitet, od katerih je bilo 103 potencialnih habitatov za velikega pupka. Veliki pupek je bil popisani na 24 lokalitetah, kar predstavlja 23,3% primernih vodnih lokalitet, večinoma nad dolino reke Dragonje in njenih pritokov, kjer so očitno bolj primerni vodni habitati za vrsto. Najpomembnejši vodni habitati velikega pupka na območju so vode umetnega nastanka (kali, korita in druge oblike zbiralnikov vode). Primeren življenjski prostor velikega pupka so območja, kjer je več različno velikih voda, ki so med seboj povezane (razdalje do 500 m) in okoli katerih se prepletajo travišča, grmišča in mejice ter gozd – takšen kompleks vodnih habitatov namreč dobro povezuje različne dele življenjskega prostora vrste (mrestišča, prehranjevališča, prezimovališča) in tako omogoča premike/selitve živali. Na območju je bilo kljub precejšnjemu lovnem naporu zabeleženo le malo najdišč velikega pupka, še manj pa njegovih mrestišč (Lešnik, 2021). Stanje populacije velikega pupka je na območju ocenjeno kot slabo, saj je

poleg majhnega deleža prisotnosti vrste v primernih habitatih, tudi delež vodnih lokalitet z razmnoževalnim uspehom nizek (14,42 %).

7.5.1 Predlog ukrepov

Za ohranitev habitata in za dolgoročno varstvo vrste se predlaga:

- obnova obstoječih ali vzpostavitev novih vodnih teles (ustrezna mreža vodnih teles) vsaj na razdalji 500 m okoli znanih najdišč (Slika 3),
- na razdalji 500 m okoli obstoječih najdišč – kalov, korit, zbiralnikov vode, vodnjakov skupno vzpostaviti najmanj tri do pet primernih različno velikih kalov v medsebojni oddaljenosti nekaj 10 m,
- redno vzdrževanje stoječih vodnih teles,
- odstranitev rib in tujerodnih vrst želv iz vseh stoječih voda,
- nadzor nad odvzemom vode iz vodnih habitatov (predvsem stoječih voda)

Podrobnejše usmeritve in ukrepi so navedeni v končnem poročilu Veliki pupek (*Triturus carnifex*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212), ki je dostopno na spletni povezavi:

https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_veliki_pupek_Triturus_carnifex_Istra_CKFF_2021.pdf

7.6 Laška žaba (*Rana latastei*)

Laška žaba je bila na območju zabeležena na 52 lokalitetah, večinoma v dolini reke Dragonje in njenih pritokih, med katerimi je najpomembnejši pritok Rokava. Vse lokalitete so mrestišča laške žabe, ki so bila zabeležena v gozdu ali v njegovi neposredni bližini. Po gostoti in ekološki gostoti izstopata dve območji, osrednji del Dragonje z okljuki in Rokava nad izlivom v Dragonjo (Lešnik, 2021). Za uspešno preobrazbo paglavcev je ključnega pomena razpoložljivost vode v mrestišču. Poleg izsuševanja vodnih virov pred zaključkom razvoja in preobrazbe, vplivajo na uspešnost razmnoževanja še razpoložljivost hrane, prisotnost plenilcev (navadni in veliki pupek, ličinke vodnih hroščev, kačjih pastirjev, raki, ribe), slaba kvaliteta vode in košnja brežin ob mrestiščih v nepravem času.

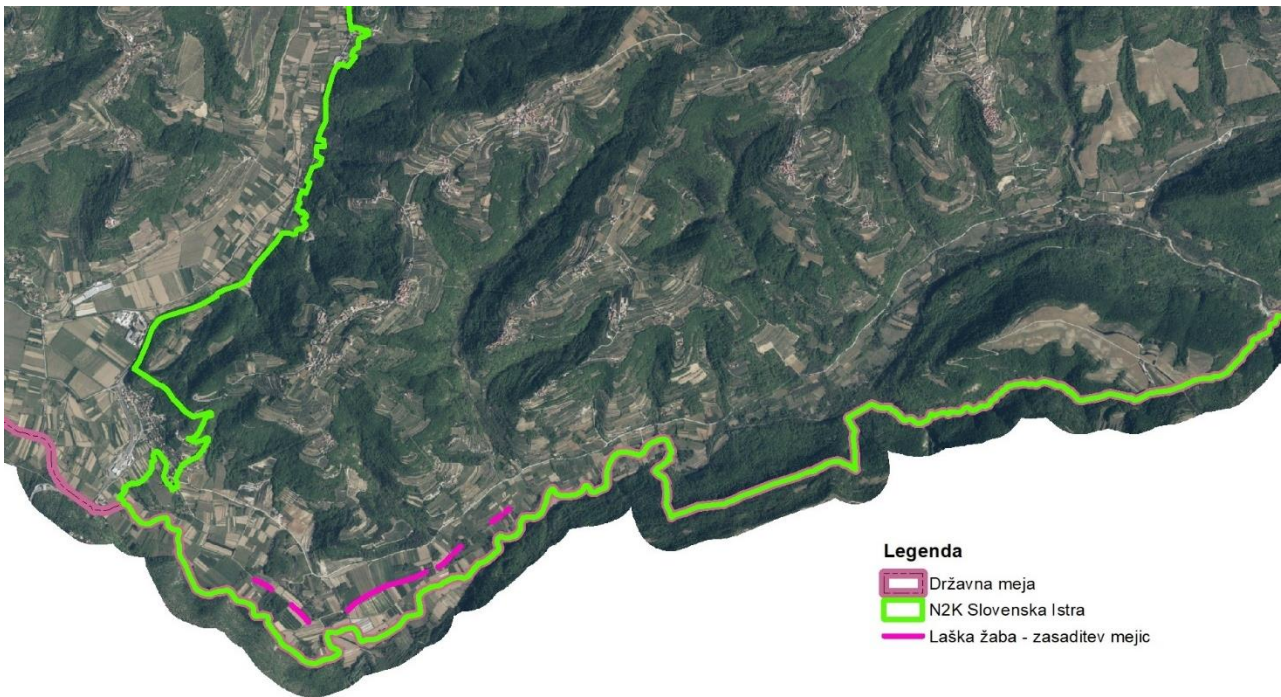
7.6.1 Predlog ukrepov

Za ohranitev habitata in za dolgoročno varstvo vrste se med drugim predlaga:

- preprečitev ali omejitev vodnogospodarskih vzdrževalnih del in posegov v struge vodotokov na čim manjši obseg in na čas med novembrom in januarjem,
- časovno omejitev odvzemov vode iz reke Dragonje in njenih pritokov ter melioracijskih jarkov (ne odzematati vode v obdobju februar–julij) ali nadzorovan odzem vode, ki je dovoljen le na lokacijah, kjer je vodni stolpec višji od 35 cm),
- vzdrževanje melioracijskih jarkov v času med avgustom in januarjem in dodatno izvajanje vzdrževanja daljših jarkov po krajših (približno 100 m dolgih) odsekih izmenično (v tri–pet letnem ciklu),
- zasaditev drevesnih ali drevesno-grmovnih mejic ob daljše melioracijske jarke v spodnjem kmetijskem delu doline (Slika 21; Priloga 1c),
- varstvene ukrepe za laško žabo vključiti v Program rednega delovanja in vzdrževanja melioracijskih sistemov (Uredba o načinu izvajanja javne službe upravljanja in vzdrževanja hidromelioracijskih sistemov; Uradni list RS 31/14, 91/15 in 82/18) za dolino Dragonje.

Za izboljšanje habitatov in povečanje velikosti populacije vrste na območju so poleg zgoraj navedenih varstvenih ukrepov nujni še drugi sistemski varstveni ukrepi tako s področja kmetijstva kot tudi okoljske infrastrukture in gozdarstva.

Podrobnejše usmeritve in ukrepi so navedeni v končnem poročilu Laška žaba (*Rana latastei*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212), ki je dostopno na povezavi: https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_aska_zaba_Rana_latastei_Istra_CKFF_2021.pdf



Slika 4: Predlagani odseki zasaditve mejic in odstranjevanja trstičja na pilotnem območju.

7.7 Močvirska sklednica (*Emys orbicularis hellenica*)

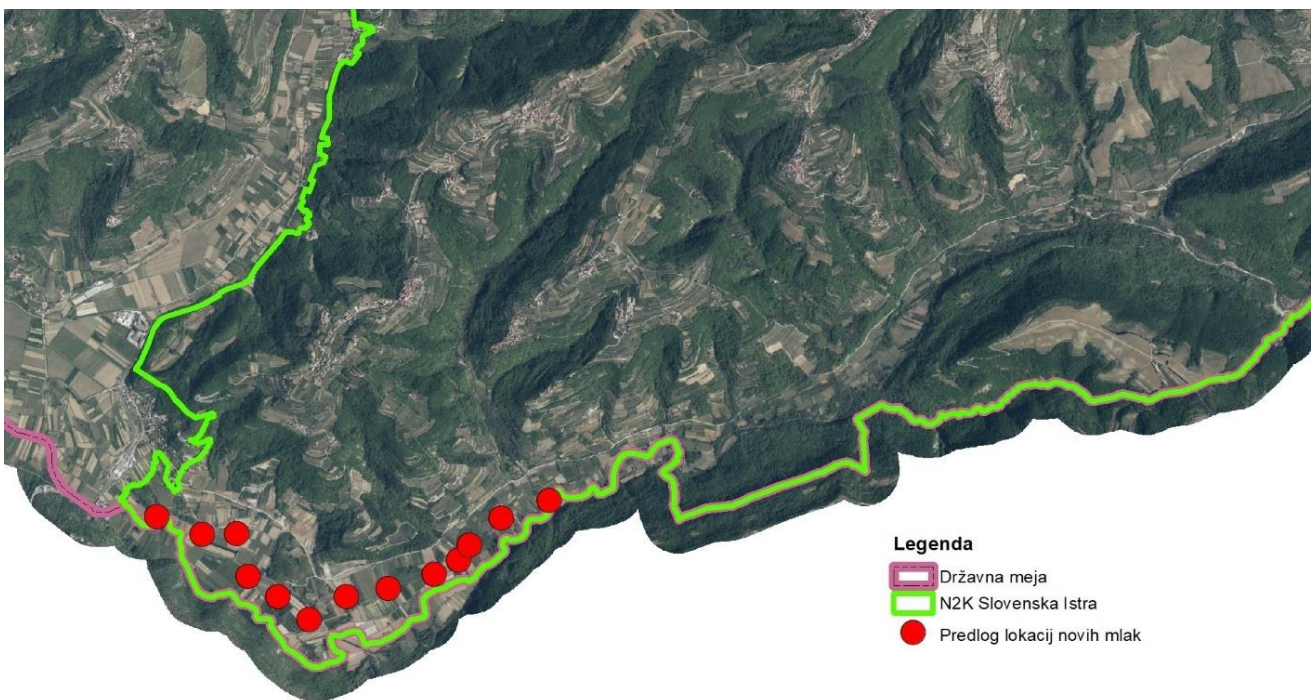
Območje, ki ga močvirska sklednica poseljuje na območju Nature 2000 Slovenska Istra, predstavlja zelo omejen del območja v dolini reke Dragonje, kar je posledica redkih primernih habitatov oziroma razpoložljivosti vode. Populacija je bila ocenjena na 50 osebkov, na območju velikem približno 155 ha, gorvodno od mejnega prehoda Dragonja. Gostota tako znaša 32 osebkov na km². Potrjene so bile migracije močvirske sklednice v celotnem toku reke Dragonje. Predvideva se, da reko Dragonjo uporabljajo zgolj kot koridor za migracije in se v njej ne zadržujejo dlje časa. V sušnem obdobju so na območju prisotne tri večje in štiri manjše kotanje velikosti 4 do 100 m² namenjene namakanju kmetijskih površin. Nivo vode v teh kotanjah zaradi namakanja zelo niha. Te kotanje so ključne za preživetje močvirskih sklednic na tem območju, saj drugih vodnih površin ni (Lipovšek in sod., 2021). Poleg pomanjkanja primernih vodnih habitatov, suše in intenzivne kmetijske rabe okoliških habitatov, je na območju tudi veliko divjih prašičev, ki so plenilci gnezd močvirskih sklednic, mladičev, verjetno pa lahko uplenijo tudi odrasle želve, ki estvirajo v blatu.

7.7.1 Predlog ukrepov

Za ohranitev habitata in za dolgoročno varstvo vrste se predlaga:

- izkopi manjših vodnih teles v velikosti 50–500 m² vodne površine vzporedno s tokom reke Dragonje,
- ob novonastalih vodnih telesih zagotoviti varna območja za gnezdenja, na primer kupe neporaščene zemljine nastale pri izkopu mlak,
- določitev mest gnezdenja in zaščita gnezd,
- odstranjevanje tujerodnih vrst želv,
- reden izlov nutrij.

Podrobnejše usmeritve in ukrepi so navedeni v končnem poročilu Močvirska sklednica (*Emys orbicularis*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212), ki je dostopno na povezavi: https://natura2000.gov.si/fileadmin/user_upload/Dokumenti/LIFE_IP_NATURA_SI/Rezultati/A.1.2_mocvirska_sklednica_Emys_orbicularis_Istra_EMYS_2021.pdf



Slika 5: Predlog mest za izkop manjših vodnih teles na pilotnem območju.

8. Merjenje učinkov izvedenih aktivnosti

Spremljanje učinkov izvedenih ukrepov je pomembno s stališča zasledovanja smotrnosti in usmerjanja zahtev ukrepov k večji učinkovitosti na eni in prilagajanju kmetijske dejavnosti za lažjo izvedljivosti in učinkovitost na drugi strani.

Spremljanje učinkov bo potekalo na površinah, kjer se bodo ukrepi izvajali in bodo predstavljali nadzor nad izvedenimi zahtevami, opredeljenimi v sporazumu. Učinki izvedenih ukrepov se bodo spremljali in vrednotili na podlagi beleženja prisotnosti, ocene številčnosti populacij vrst in površine HT ter ocene stanja vrst in HT. Izvajali ga bodo za to usposobljeni strokovnjaki na terenu. Spremljanje učinkov izvedenih ukrepov je pomembno tako zaradi usmerjanja dejavnosti kmeta kot pridobivanja pomembnega znanja za nadaljnje upravljanje s habitati vrst in površinami HT, katerih upravljanje je velikokrat pogojeno z lokalnimi značilnostmi okolja.

Učinke izvedenih ukrepov se bo spremljalo na podlagi pridobljenih vsakoletnih podatkov o vpisanih površinah v projektne ukrepe, ki jih pridobi JSKS ali v IRP18.03 operacije, ki jih priskrbi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. V pomoč pa so lahko tudi javno dostopni podatki kmetijske rabe tal, podatki o vremenu in temperaturah, GERK-ih idr.

9. Predlog zagotavljanja trajnosti (ideje, predloge, kako to dolgoročno ohraniti – after LIFE

Z aktivnostmi projekta bomo poskušali izboljšati stanje habitatov izbranih vrst metuljev in stanje izbranih HT na travniških površinah na območju Slovenske Istre ne le v času trajanja projekta ampak tudi po njem. Eden od glavnih izzivov projekta na območju Slovenske Istre je vzbuditi zanimanje za obdelovanje obstoječih travniških površin in ponovno vzpostavitev opuščenih travniških površin. Vse aktivnosti v projektu zasledujejo razvoj rešitev, ki bi kmetije spodbujale k dolgoročnemu izvajanju zahtev, tudi po koncu projekta. To bomo med drugim poskušali doseči na naslednje načine:

- V zameno za izvedbo nadstandardnih zahtev v korist izbranih vrst in HT, bodo kmetije v času trajanja projekta prejemale denarno nadomestilo. Izhajajoč iz določil finančnega mehanizma LIFE pa je kmetija po koncu projekta še vsaj pet let na vključeni površini obvezana izvajati prilagojeno kmetijsko prakso kljub temu, da ne bo več prejemale finančnega nadomestila iz projekta. Kljub temu pa bo kmetija tudi po koncu projekta imela na razpolago vso podporo za nadaljevanje izvajanja prilagojenega kmetovanja s strani KGZ NG in ZRSVN (strokovno-administrativno podporo, svetovanje, ...).
- Tekom projekta bomo kmetijam glede na njihove interese in možnosti svetovali in pomagali pri razvoju ter trženju produktov in/ali storitev, ki bodo kakorkoli povezani s travišči v Slovenski Istri. S trženjem izdelkov in/ali produktov bodo kmetije lahko nadaljevale tudi po koncu projekta, kar jih bo dodatno stimuliralo pri nadaljevanju prilagojene kmetijske prakse.
- Skozi delavnice, srečanja in obiske kmetij, bomo obravnavali probleme, s katerimi se bodo pri izvajanju ukrepov srečevale kmetije, se o njih pogovarjali in iskali kompromisne dolgotrajne rešitve, ki bodo prispevale k končni optimizaciji projektних ukrepov. Ob koncu projekta bomo preizkušene in optimizirane ukrepe poskušali vključiti v sistem skupne kmetijske politike (v nadaljevanju SKP) za naslednje programsko obdobje, da bodo na voljo zainteresiranim kmetom tudi po koncu projekta. V kolikor se bodo kmetije odločile, bodo lahko po koncu projekta z vpisom projektnega ukrepa vključenega v sistem kmetijske politike za izvajanje prilagojene kmetijske prakse prejele finančno nadomestilo iz sredstev za SKP intervencije. Prav tako bodo kmetije po koncu projekta lahko z vpisom obstoječih IRP18.03 operacij BK.1 in BK.6 pokrile del izgub, ki jih predvideva izvajanje zahtev projektnega ukrepa.

- Spodbujali bomo rejo predvsem avtohtonih in lokalnih pasem, kot so Istrsko govedo (boškarin - krava), Istrska koza in Istrska pramenka (Istrijanka - ovca), ki so prilagojene na skromne razmere suhih kraških pašnikov, saj značilno bolje izkoristijo razpoložljivo pašno in listno maso grmičevja ter dostopnega gozdnega rastlinja. Istrsko govedo je ime »boškarin« namreč dobilo zaradi tradicionalnega načina reje in krmljenja, ko so številni lastniki poleti, zaradi pomanjkanja paše, živali peljali v gozd, kjer so jedle večinoma liste dreves („boška“ – gozd, visoko rastlinje). V preteklosti so istrsko govedo redili predvsem za delo na polju in vleko, danes pa dajemo prednost uporabi pasme za prirejo kakovostnega mesa, kar lahko navežemo na kulinariko in turizem. Evropska komisija je novembra 2022 tudi zaščitila »Meso istrskega goveda – boškarina«, kar je dodatna spodbuda za rejo travojedih živali na pilotnem območju. Z novo SKP (2023 – 2030) na seznamu avtohtonih in lokalnih pasem še vedno ostaja Istrska pramenka. Tako bomo lahko rejo travojedih živali, ki so prilagojene na sušne razmere, skromnejšo kakovost krme in vroča poletja, dodatno spodbujali tudi z IRP42 operacijo LO.1 Lokalne pasme.
- Projekt ima velik poudarek tudi na izobraževanju in osveščanju glavnih deležnikov kot tudi splošne javnosti glede zahtev in priložnosti, ki jih ponuja Natura 2000. Predvidevamo, da bodo izvedene aktivnosti na tem področju, tudi po koncu projekta vplivale k prepoznavanju vrednosti ohranjanja travniških površin.

Tekom projekta si želimo v sodelovanju s kmetijami razviti primere dobrih praks, ki bi potrjevali, da je zagotavljanje pridelave kvalitetnih kmetijskih produktov in varstvo narave mogoče izvajati z roko v roki. Nova znanja in izkušnje, predvsem pa pozitivne prakse pričakujemo, da se bodo prenašale med kmetijami na območju tudi po koncu projekta.

10. Zaključki

Na pilotnem območju, območju Nature 2000 Slovenska Istra, je cilj projekta LIFE-IP NATURA.SI, da se preko različnih aktivnosti obnovi ali izboljša 50 ha travišč z namenom izboljšanja stanja HT ter rastlinskih in živalskih vrst (metulji, plazilci, dvoživke,..). Akcijski načrt izvedbenih ukrepov ohranjanja izbranih kvalifikacijskih vrst in HT za omenjeno območje vključuje povzetek rezultatov popisa in predlaganih smernic vseh izbranih kvalifikacijskih vrst (travniški postavnež, barjanski okarček, hromi volnoritec, progasti gož, Marchesettijeva smetlika, koščenc, hribski urh, veliki pupek, močvirna sklednica in laška žaba) in izbranih kvalifikacijskih HT (HT 62A0 in HT 6410). Za vrste metuljev (travniški postavnež, barjanski okarček in hromi volnoritec) vezane na travišča pilotnega območja in travniška HT (HT 62A0 in HT 6410) so bile izvedene še dodatne aktivnosti v okviru:

- akcije A.1.3: priprava nabora ukrepov za ohranjanje izbranih vrst metuljev in travniških HT (delavnice s strokovnjaki, določitev prioriternih območij, analiza prioriternih površin iz vidika kmetijstva in živinoreje, uvodni individualni razgovori s kmeti in anketa za kmete, uvodni sestanki z občino in LAS Istre, oblikovanje in uskladitev dveh ukrepov, itd.)
- akcije A.1.4:
 - o vključevanje deležnikov v projektne aktivnosti (komunikacija z deležniki in predstavitev aktivnosti za prilagojeno kmetovanje, načrtovanje priprave in objave javnega poziva za vključitev kmetij v projektne aktivnosti, komunikacija s ključnimi deležniki (kmetje, Mestna občina Koper, SKZG RS - OE Koper)),
 - o podporne aktivnosti za kmetijske svetovalce na območju
 - o podporne aktivnosti za kmete, ki se bodo vključili v projektne aktivnosti
 - o predlog denarnega nadomestila/spodbude v zameno za izpad pridelka zaradi izvajanja prilagojenega kmetovanja v okviru projekta.

Izvajanje ukrepov na terenu bomo redno nadzorovali, saj je spremljanje učinkov pomembno s stališča prilagajanja in usmerjanja zahtev ukrepov k večji učinkovitosti na eni in prilagajanju kmetijske dejavnosti za lažjo izvedljivost in usklajenost na drugi strani. Spremljanje učinkov bo potekalo na površinah, kjer se bodo ukrepi izvajali in bodo predstavljali nadzor nad izvedenimi zahtevami, opredeljenimi v sporazumu.

Eden od glavnih izzivov projekta na območju Slovenske Istre je vzbuditi zanimanje za upravljanje z obstoječimi travniškimi površinami in ponovna vzpostavitev opuščenih travniških površin. Vse aktivnosti v projektu zasledujejo razvoj rešitev, ki bi spodbujale kmetije k dolgoročnemu izvajanju



zahtev tudi po koncu projekta. Tekom projekta si želimo v sodelovanju s kmetijami razviti trajnostne primere dobrih praks, ki bi potrjevali, da je zagotavljanje pridelave kvalitetnih kmetijskih produktov in varstvo narave mogoče izvajati z roko v roki.

11. Viri in Literatura

- Brdnik, J. idr., 2021. Analiza stanja rabe kmetijskih zemljišč ter primerjava med leti 2009 in 2019 na IP območjih. Kmetijsko gozdarski zavod Ptuj, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica in Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Ljubljana, dopolnjena verzija.
- Geografija stika Slovenske Istre in Tržaškega zaliva. GeograFF, urednik D. Ogrin; 1. izd.: Znanstvena založba Filozofske fakultete, Ljubljana (2012).
- Govedič, M., 2021. Koščenec (*Austropotamobius pallipes*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 16 str., digitalne priloge.
- Jogan, N. 2020. Marchesettijeva smetlika (*Euphrasia marchesettii*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo.
- Lešnik, A., 2021. Hribski urh (*Bombina variegata*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 44 str., digitalne priloge.
- Lešnik, A., 2021. Laška žaba (*Rana latastei*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 38 str., digitalne priloge.
- Lešnik, A., 2021. Veliki pupek (*Triturus carnifex*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 41 str., digitalne priloge.
- Lipovšek, G. & M. Vamberger, 2021. Močvirska sklednica (*Emys orbicularis*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011). EMYS, ekološke raziskave in svetovanje, Gregor Lipovšek s. p., Pako. 24 str., digitalne priloge.
- M. Kaligarič, S. Škornik, N. Šajna, J. Otopal, B. Bakan, I. Paušič, A. Paušič: Kartiranje negozdnih habitatnih tipov Slovenije. Območje Slovenska Istra. Fakulteta za naravoslovje in matematiko UM, Maribor (2007).
- M. Kaligarič: Značilnosti rastlinstva. V: Slovenska Istra I. Neživi svet, rastlinstvo, živalstvo in naravovarstvo. Ur. Pavšič J., Gogala M., Seliškar A. Ljubljana, Slovenska matica (2019).

- Petrinec V., Otopal J., Bukovnik M., Kovačič A., Krajcer I., 2020: Kartiranje negozdnih habitatnih tipov Slovenije. Območje Slovenska Istra. Končno poročilo. E-ZAVOD, Ptuj.
- Poročilo Slovenije po 17. členu Direktive o habitatih v letu 2019. 2019
- Zakšek V., Verovnik R. 2020. Poročilo o evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in habitatnih tipov na IP območjih (Akcija A.1.2): Barjanski okarček (*Coenonympha oedippus*) na območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo: LIFE 17 IPE/SI/000011 LIFE-IP NATURA.SI »LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji«. Biotehniška fakulteta, Ljubljana. 19 str.
- Zakšek V., Verovnik R. 2020. Poročilo o evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in habitatnih tipov na IP območjih (Akcija A.1.2): Travniki postavnež (*Euphydryas aurinia*) na območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo: LIFE 17 IPE/SI/000011 LIFE-IP NATURA.SI »LIFE integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji«. Biotehniška fakulteta, Ljubljana. 19 str.
- Zakšek, B., 2020. Hromi volnoritec (*Eriogaster catax*) v območju Nature 2000 Slovenska Istra (SI3000212). Končno poročilo. Projekt LIFE-IP NATURA.SI (LIFE17 IPE/SI/000011). Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 13 str., digitalne priloge.
- Žagar, A., A. Žunič Kosi, M. Bedjanič & K. Čandek, 2020. Poročilo o evidentiranju izhodiščnega stanja izbranih vrst in habitatnih tipov na IP območjih - Akcija A.1.2: Območje Slovenska Istra (SI3000212): Progasti gož (*Elaphe quatuorlineata*): Končno poročilo za projekt »LIFE Integrirani projekt za okrepljeno upravljanje Nature 2000 v Sloveniji«, LIFE17 IPE/SI/000011 LIFE-IP NATURA.SI. Nacionalni inštitut za biologijo, Oddelek za raziskave organizmov in ekosistemov, Ljubljana. 38 str. [Naročnik: Ministrstvo za okolje in prostor, Ljubljana].

12. Priloge

Priloga 1: Predlog prioritetnih območij za izvajanje ukrepov za tarčna habitatna tipa in tarčni vrsti na traviških Slovenske Istre.

Priloga 2: Preglednica: Stalež živali na območju Slovenske Istre leta 2019.

Priloga 3: Merila za vključevanje površin izven prioritetnih območij za ohranjanje metulja travniški postavnež ter habitatnega tipa HT 62A0* na območju Slovenska Istra.

Priloga 4: Merila za vključevanje površin izven prioritetnih območij za ohranjanje metulja barjanski okarček na območju Slovenska Istra

Priloga 5: UKREP 1: Ohranjanje in vzpostavitev površin primernih za travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) in vzhodnih submediteranskih suhih travišč (*Scorzoneretalia villosae*) - HT 62A0 oz. travnikov s prevladujočo stožko (*Molinia* spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (*Molinion caeruleae*) – HT 6410.

Priloga 6: UKREP 2: Izboljšanje (vzpostavitev) in upravljanje površin za barjanskega okarčka (*Coenonympha oedippus*).

Priloga 7: Poročilo – uvodni individualni razgovori s kmeti, Slovenska Istra, Elena Štendler, KGZ NG.

Priloga 8: Časovnica konkretnih aktivnosti